

18—23 juli

Debatter m. m.

Fredagen den 18 juli

Sid.

Svar på interpellation av herr Andersson, Axel Johannes, ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv	3
Svar på fråga av herr Bergman ang. bestämmelserna om polisens handhavande av vapen	5
Svar på interpellation av herr Edström ang. bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m.	8

Onsdagen den 23 juli

Anslag under sjunde huvudtiteln:

Skatteersättning åt kommunerna, m. m.	14
Samarbetsorganet Ekonomisk information	15
Lönegradsplaceringen för vissa tjänster	16
Anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.	38
Organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.	43
Om stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland	47
Om ratificering av en konvention ang. likalönsprincipen	51
Om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen	52
Ändrade bestämmelser om elektriska anläggningar	53
Anslag till lantbruksnämndernas planeringsverksamhet m. m.	56

Samtliga avgjorda ärenden

Onsdagen den 23 juli

Statsutskottets utlåtande nr B 7, ang. utgifterna under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet)	14
— nr B 14, ang. Utgifter å driftbudgeten: För flera huvudtitlar gemensamma frågor	16
— nr B 11, ang. utgifterna under elfte huvudtiteln (inrikesdepartementet)	37
— nr B 12, ang. utgifterna under tolfte huvudtiteln (civildepartementet)	37
— nr B 26, ang. anslag å kapitalbudgeten: inrikesdepartementet	38
— nr B 38, ang. statlig borgen för lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget	38

	Sid.
Statsutskottets utlåtande nr B 39, ang. anslag till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m.	38
— nr B 40, ang. vissa anslag till universitetssjukhusen m. m.	43
— nr B 41, ang. anslag till strålskyddsverksamhet m. m.	43
— nr B 42, ang. organisationen av statens institut för folkhälsa m. m.	43
— nr B 43, ang. riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverket, i vad avser reservpensionsförmåner inom försvaret	46
— nr B 44, ang. riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverket, i vad avser vissa kostnader m. m. vid omstationering av statstjänstemän	47
— nr B 45, ang. riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverket, i vad avser allmänna resereglementet m. m.	47
— nr B 46, ang. riksdagens revisorers berättelse om verkställd granskning av statsverket, i vad avser utrikes tjänsteresor	47
— nr B 47, ang. vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden m. m.	47
Bevillningsutskottets betänkande nr B 2, ang. ändrad lydelse av punkten 3 av övergångsbestämmelserna till förordningen om investeringsavgift för år 1957	47
— nr B 3, om ändrad lydelse av 3 § förordningen angående stämpelavgiften	47
Bankoutskottets utlåtande nr B 1, om utredning rörande statens stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland	47
— nr B 2, ang. förslag till ändring i reglementet för riksgäldskontoret	51
— memorial nr B 3, ang. utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.	51
— utlåtande nr B 4, om åtgärder för firandet av 150-årsminnet av 1809 års regeringsforms tillkomst	51
Första lagutskottets utlåtande nr B 1, ang. ratifikation av europeisk utlämningskonvention	51
— nr B 4, om ändring i slutbestämmelserna till luftfartslagen	51
— nr B 5, om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst, m. m.	51
— nr B 9, om bättre skydd för den enskilde mot offentlighet av menliga uppgifter i personundersökning i brottmål	51
Andra lagutskottets utlåtande nr B 1, om ändring av 6 § familjebidragförordningen	51
— nr B 8, om svensk ratificering av 1951 års internationella konvention angående likalönsprincipen, m. m.	51
— nr B 9, om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen	52
Tredje lagutskottets utlåtande nr B 1, ang. ändring i lagen om expropriation m. m.	53
— nr B 2, ang. ändring i lagen innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar	53
Jordbruksutskottets utlåtande nr B 4, ang. dispositionen av vissa kronolägenheter, m. m.	56
— nr B 5, ang. försäljning av vissa kronoegendomar m. m.	56
— nr B 6, ang. anslagsanvisning till avlöningar, omkostnader och kostnader för särskilda planeringsåtgärder vid lantbruksnämnderna m. m.	56
— nr B 7, ang. anslag till täckdikning å Sunne försöksgård	57

Fredagen den 18 juli

Kammaren sammanträdde kl. 14.00.

Justerades protokollet för den 11 in-
nevarande månad.

Anmäldes och godkändes statsutskot-
tets förslag till riksdagens skrivelser till
Konungen:

nr B 49, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen B framlagda
förslag till stat för riksgäldsfonden för
budgetåret 1958/59;

nr B 50, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat III till riksstaten för budgetåret
1957/58, i vad propositionen avser so-
cialdepartementets verksamhetsområde;

nr B 51, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat III till riksstaten för budgetåret 1957
/58, i vad propositionen avser kommu-
nikationsdepartementets verksamhetsom-
råde;

nr B 52, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat III till riksstaten för budgetåret
1957/58, i vad propositionen avser han-
delsdepartementets verksamhetsområde;

nr B 53, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående utgifter å tilläggs-
stat III till riksstaten för budgetåret
1957/58, i vad propositionen avser av-
skrivning av nya kapitalinvesteringar;

nr B 54, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående överlåtelse av viss
kronan tillhörig mark m. m.;

nr B 55, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående förflyttning av Sö-
derbygdens vattendomstol;

nr B 56, i anledning av riksdagens år
1957 församlade revisorers berättelse an-
gående verkställd granskning av stats-
verket m. m.;

nr B 57, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag angående vissa
tjänster vid kommunikationsverken;

nr B 58, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition angående godkännande av
vissa avtal om förvärv och överlåtelse
av fastigheter m. m.; samt

nr B 59, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen B gjorda fram-
ställningar angående anslag för budget-
året 1958/59 till främjande av bostads-
försörjningen m. m.

Ang. åtgärder för att säkra sysselsätt-
ningen vid vissa mindre varv

Herr statsrådet och chefen för han-
delsdepartementet LANGE, som tillkän-
nagivit, att han hade för avsikt att vid
dessa sammanträde besvara herr Axel
Johannes Anderssons interpellation an-
gående åtgärder för att säkra sysselsätt-
ningen vid vissa mindre varv, erhöll or-
det och anförde:

Herr talman! Herr Axel Johannes An-
dersson har med hänvisning till en i
april 1958 väckt interpellation frågat vil-
ka åtgärder jag ämnar vidtaga för att
säkra sysselsättningen vid de småvarv,
som på grund av ändrade dispositioner i
fråga om lotsbåtar förklaras bli utan ar-
bete.

I interpellationen erinras om att
Kungl. Maj:t — efter framställning av
arbetsmarknadsstyrelsen — i mars 1958
i syfte att förhindra arbetslöshet vid
Karlskrona örlogsvarv bemyndigat sjö-
fartsstyrelsen att hos varvet utlägga be-
ställningar på bl. a. lotsbåtar. Vidare sä-
ges i interpellationen, att bland de be-
ställningar, som anmälts av sjöfartssty-
relsen, finns upptagna 37 lotsbåtar samt
att fem närmare angivna mindre varv,
vilkas verksamhet förklaras vara nästan
helt baserad på byggandet av lotsbåtar,
genom beställningarna hos örlogsvarvet
skulle gå miste om motsvarande antal
beställningar.

Jag vill här framhålla, att hittills en-

Ang. åtgärder för att säkra sysselsättningen vid vissa mindre varv

dast byggandet av 7 lotsbåtar är aktuellt. Med stöd av Kungl. Maj:ts förut angivna beslut anmodade nämligen arbetsmarknadsstyrelsen i april 1958 sjöfartsstyrelsen att hos örlogsvarvet utlägga beställning på nybyggnad av bl. a. 7 lotsbåtar för en kostnad av 145 000 kronor per båt eller alltså tillhoppa 1 015 000 kronor. I det på tilläggsstat III för budgetåret 1957/58 under tionde huvudtiteln begärda anslaget å 6 815 000 kronor till Säkerhetsanstalter för sjöfarten, vilket anslag helt avser beställningar hos örlogsvarvet, har också beräknats ett belopp om 1 015 000 kronor för 7 lotsbåtar. Kostnaderna för ändamålet är alltså icke avsedda att bestridas över sjöfartsverkets båtlånefond, från vilken lån till lotspersonalen lämnas för anskaffning av lotsarnas tjänstebåtar.

Beställningarna hos örlogsvarvet av lotsbåtar är att anse såsom en av sysselsättningsförhållandena vid varvet betingad extraordinär åtgärd. Denna har enligt uppgift av sjöfartsstyrelsen icke förorsakat någon minskning av de reguljära beställningar av lotsbåtar, som brukar utläggas hos enskilda varv inom ramen för båtlånefondens medel. Jag anser mig därför icke f. n. ha skäl att vidtaga några med interpellationen avsedda åtgärder. I vad mån eventuellt ytterligare beställningar längre fram hos örlogsvarvet kan komma att minska de sedvanliga beställningarna av lotsbåtar hos de enskilda varven kan för dagen icke överblickas. Frågan om sysselsättningen vid nu ifrågasvarande mindre varv kommer emellertid givetvis att följas med uppmärksamhet av regeringen.

Slutligen anser jag mig böra rätta till ett missförstånd i interpellationen. Med hänvisning till formerna för långivningen från båtlånefonden och till systemet med lotsarnas båtållning göres i interpellationen gällande, att lotsarna formellt skulle bli ägare till de blivande båtarna och att lotsarna därigenom borde fått ett ord med i laget i samband med byggandet av dem. Förhållandet är emellertid det, att lotspersonal icke kommer att bli ägare till de båtar, som med anlitande av anslaget till Säkerhetsanstal-

ter för sjöfarten skall byggas på örlogsvarvet. Båtarna kommer i stället att tillhöra statsverket.

Herr ANDERSSON, AXEL JOHANNES, (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka statsrådet och chefen för handelsdepartementet för det svar jag har fått.

Den närmaste anledningen till att interpellationen framställdes var den, att ett mindre båtvarv i närheten av min hemstad befarade att råka i besvärigheter till följd av det ifrågasvarande beslutet. Man hade där tidigare byggt segelbåtar och motorbåtar för nöjesbruk men sedan åtskilliga år tillbaka specialiserat sig på lotsbåtar, och man fruktade att man nu skulle bli tvingad att slå om på nytt. Att nu åter tränga sig in på nöjesbåtmarknaden skulle inte ha varit någon lätt sak för varvet. Jag hör emellertid med tillfredsställelse av svaret, att det trots de beställningar, som har gått till Karlskrona, finns ett utrymme — ett stort utrymme, kanske man kan säga — kvar för dessa mindre varv när det gäller byggandet av lotsbåtar, även om de naturligtvis finner den inskränkning, som gjorts, rätt allvarlig.

Jag antecknar också med tillfredsställelse statsrådets löfte att utvecklingen då det gäller sysselsättningen vid de ifrågasvarande mindre varven framdeles skall följas med uppmärksamhet. Jag vågar tyda detta som ett för de mindre varvens både ägare och anställda hoppingsivande löfte.

För de lotsbåtar, som byggs med lån ur sjöfartsverkets båtlånefond, gäller väl att lotsarna själva, åtminstone formellt, är ägare till dessa båtar. Av de handlingar, som jag hade till hands då interpellationen framställdes, framgick inte att förhållandet skulle bli ett annat i fråga om de lotsbåtar som skulle byggas i Karlskrona. Jag har med detta velat lämna en förklaring till det missförstånd som redovisades i svaret.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Ang. bestämmelserna om polisens handhavande av vapen

Jämlikt § 20 av kammarens ordningsstadga hade herr *Bergman* till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet framställt följande fråga: »Anser statsrådet, att de gällande bestämmelserna 'angående bruket av skjutvapen i polistjänsten' (beslutade 1945 och senast ändrade 1948) är tillräckligt tydligt utformade och om så inte är fallet, vilka åtgärder överväges inom inrikesdepartementet för att klarare reglera polisens handhavande av vapen?»

Herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet *JOHANSSON*, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara nämnda fråga, fick nu ordet och yttrade:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr *Per Bergman* har till mig riktat en enkel fråga, huruvida jag anser att de gällande bestämmelserna angående bruket av skjutvapen i polistjänsten är tillräckligt tydligt utformade och, om så ej är fallet, vilka åtgärder som överväges inom inrikesdepartementet för att klarare reglera polisens handhavande av vapen.

Polisens rätt att använda skjutvapen regleras genom Kungl. Maj:ts cirkulär den 7 december 1945 angående bruket av skjutvapen i polistjänsten. Cirkuläret har utfärdats inom justitiedepartementet i samband med de under år 1945 genomförda ändringarna i nödvärnslagstiftningen, avsedda att reglera polisens rätt att bruka våld. Då emellertid däri meddelade bestämmelser utslutande avser polistjänsten och dess utövande, har jag med chefen för justitiedepartementet överenskommit om att besvara den framställda frågan.

Bestämmelserna i cirkuläret grundar sig på 7—10 §§ i allmänna strafflagens 5 kapitel. Förutom de fall, då någon har rätt till nödvärn för att avvärja angrepp, regleras här i 10 § polisens rätt att bruka våld bl. a. då någon som skall anställas eller gripas söker undkomma den som äger verkställa åtgärden. Det stad-

gas att härvid får det våld brukas, som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Såvitt angår rätten att bruka vapen preciseras detta allmänna lagstadgande i cirkuläret. Även innehållet i detta underställdes emellertid riksdagen, och de föreskrifter som jag strax skall återge lämnades härvid utan erinran.

I cirkuläret anges inledningsvis, att begagnande av skjutvapen är att betrakta som en yttersta utväg, som får komma i fråga endast då andra medel befinnes otillräckliga. Med iakttagande av denna allmänna regel har polisman rätt att — såvitt gäller ingripande mot för brott misstänkta personer — använda skjutvapen under följande förutsättningar:

a) för att gripa den som på sannolika skäl misstänkes hava begått gärning som innefattar grov brottslighet mot staten (högförräderi, spioneri, uppror, majestätsbrott, väpnat hot mot laglig ordning, krigsförräderi och dylikt) eller mot person (mord, dråp, svår misshandel, våldtäkt, rån och dylikt) eller som utgör svårartat allmänfarligt brott (mordbrand, allmänfarlig ödeläggelse, sabotage, spridande av gift eller smitta, grov förgöring och dylikt) eller som eljest innefattar särskilt svårartad brottslighet med avseende å egendom (stöld av särskilt grov beskaffenhet, omfattande eller svår skadegörelse eller dylikt),

b) för att infånga den som på sannolika skäl misstänkes hava begått annat brott av allvarlig beskaffenhet och söker undkomma med sådant fortskaffningsmedel (bil, motorbåt eller dylikt) att det är föga utsikt att på annat sätt gripa honom.

I anslutning härtill har polisman tillagts rätt att använda skjutvapen för annan viktig uppgift av jämförlig beskaffenhet.

Härutöver har polisman samma rätt att använda skjutvapen i nödvärnssituationer som andra personer, och om detta erinras också i cirkuläret. Detta innefattar även föreskrifter om beaktande av den risk för utomstående, som kan vara förenad med skottlossning, om varning före skjutningen, om hur skot-

Ang. bestämmelserna om polisens handhavande av vapen

ten bör riktas etc. Cirkuläret är intaget i den lilla bok med av chefen för inrikesdepartementet meddelade anvisningar till den allmänna polisinstruktionen, som varje polisman får och som används vid undervisningen i polis-skolan. Där lämnas också några kommentarer till cirkuläret.

De föreskrifter, som nyss refererats, skall utgöra en precisering av strafflagens stadgande, att endast det våld får brukas som med hänsyn till omständigheterna kan anses försvarligt. Det gäller här framför allt att framhäva avvägningen av effektivitetskravet mot rättsskyddet, säkerheten för den enskilde. Detta kommer bl. a. till uttryck i bestämmelsen, att begagnandet av skjutvapen är att betrakta som en yttersta utväg, och såvitt nu är i fråga i principen att skjutvapen får användas endast då det gäller att gripa för verkligt allvarliga brott misstänkta. I så måtto synes mig föreskrifterna väl avvägda. Däremot kan det ifrågasättas, om den exemplifiering av sådana brott som skett är helt tillfredsställande ur angivna synpunkt, om t. ex. stöld och skadegörelse över huvud taget bör föras in under kategorien särskilt svårartad brottslighet. Lämpligheten av skottlossning mot person, som söker undkomma i bil, synes jämväl kunna diskuteras. Det skulle också kunna tänkas att även anknyta medgivandet att använda skjutvapen till farligheten hos den misstänkta, exempelvis så att de får brukas endast mot personer, som genom sitt uppträdande, innehav av vapen eller dylikt visat sig vara farliga för annans säkerhet.

I fråga om föreskrifternas avfattning har de visserligen enligt min mening i stort sett utformats så tydligt, att de borde kunna ge de enskilda polismännen tillräcklig ledning i de svåra situationer, då de blir aktuella. På vissa speciella punkter kvarstår dock oklarheter, som det är angeläget att undanröja.

Ur olika synpunkter synes alltså cirkuläret om bruket av skjutvapen i polistjänsten behöva överses. Det är min

avsikt att uppdraga åt den sittande polisverksamhetsutredningen att verkställa denna översyn.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet få framföra ett tack för svaret, som har kommit snabbt och vars innehåll är mycket tillfredsställande.

Det är självfallet en aktuell händelse, som givit impulsen till denna enkla fråga. Den händelsen — med de tragedier som utspelat sig på båda sidor om skottet — skall naturligtvis inte alls av mig beröras här i kammaren; det sker på annat sätt och i andra sammanhang. Svaret ger mig visserligen, såvitt jag kunnat bedöma dess innebörd under de korta ögonblick man har på sig för att ta del av svaret på en enkel fråga, anledning att dra den slutsatsen, att en översyn av gällande bestämmelser på rätt väsentliga punkter kommer att äga rum, men det är några rent principiella synpunkter, som jag här gärna skulle vilja lägga på denna fråga.

Min personliga utgångspunkt när det gäller polisens beväpning är den, att polisman normalt inte bör vara beväpnad. Endast för specialuppdrag borde polismän, och då sådana med särskild utbildning, äga rätt att disponera över och använda sig av skjutvapen. Men även med en sådan utgångspunkt kan det självklart uppstå besvärliga problem i den praktiska tillämpningen. De nu gällande bestämmelserna tillkom ju år 1945. Dessförinnan fanns ingen lagfäst rätt för polisman att använda vapen i annan utsträckning än som gäller för enskilda medborgare i allmänhet. Vi vet dock av den utredning, som föregick riksdagsbeslutet, att polismän använt vapen utan stöd i lagen. En sedvänja hade utvecklats, som man också förmodade skulle kunna bli grund för domstolsbeslut, därest tvist i sådana frågor skulle uppstå. Så småningom uppkom alltså vad man skulle kunna kalla en rättsligt godtagen sedvänja. I den nämnda utredningen redo-

Ang. bestämmelserna om polisens handhavande av vapen

visas de fall, där polismän under en undersökt period använt sig av skjutvapen och i vilka situationer detta hade skett. Denna undersökning är en rätt intressant läsning. Nu har 13 år gått sedan den utredningen gjordes, och mig veterligt finns inte någon sammanställning över i vilken omfattning och i vilka situationer polismän under dessa 13 år beväpnat skjutvapen i sin tjänst. Enligt mitt sätt att se vore det mycket värdefullt, om herr statsrådet ville medverka till att i det sammanhang, som han här aviserat, även en undersökning göres av hur lagbestämmelserna verkat under de gångna 13 åren. I sammanhanget vore det kanske även möjligt att få veta, i vilken utsträckning de, som polisen skulle omhänderta, också innehåft skjutvapen och använt sig av dem eller fara för deras användning förelagat. Skulle en sådan redovisning ådagaläggas, att skäl finns för väsentligare förändringar i gällande bestämmelser och instruktioner än som här är anmälda, så är det min förhoppning att herr statsrådet vill medverka till att de spörsmålen blir föremål för omprövning.

Vi får ju i skilda sammanhang höra, att brottsligheten ökar liksom även brottens svårhetsgrad. Jag tillhör nog dem, som inte helt litar på de statistiska uppgifterna och den allmänna värderingen när man drar den slutsatsen. Man glömmar så lätt att jämförelsepunkterna inte är analoga, att samhället var annorlunda vid de tidpunkter jämförelserna avser. Urbaniseringen har medfört en förskjutning, som gör att jämförelserna inte blir analoga. Dessutom har vår värdering av det som skall beivras undergått en förskjutning.

(Herr TALMANNEN: Jag vill fästa talarens uppmärksamhet på att det här rör sig om en enkel fråga och inte om en interpellation.)

Jag ber om ursäkt, herr talman, jag har försökt att med klockan i hand iakttaga tiden, men jag har kanske inte lyckats.

Jag ber till slut bara att få tacka herr statsrådet ännu en gång för svaret och skall förbigå det andra som jag hade tänkt säga.

Jag vill bara sluta med tre, fyra raders citat ur vad som sades i denna fråga, när riksdagen beslutade om den år 1945. Jag vill citera vad herr Hedlund i Rådhuset yttrade i andra kammaren — det står återgivet i protokollet nr 15, och det är en mycket intressant läsning, som ger en relief till de tankar som många haft i dessa dagar. Jag tror att det har sitt värde att man drar fram vad som sades i denna fråga för tretton år sedan. Herr Hedlund yttrade: »Man kan bland annat icke bortse ifrån att missförstånd kunnat uppkomma i samband med någons omhändertagande och att särskilt yngre personer vid ett sådant tillfälle kunna gripas av en panisk förskräckelse, som gör att de besinningslöst rusa bort från platsen.»

Jag skall inte bli besinningslös och rusa bort efter talmannens erinran, men jag hoppas i annat sammanhang få återkomma, när vi kanske får tillfälle att diskutera denna fråga från andra utgångspunkter.

Herr statsrådet JOHANSSON:

Herr talman! Jag vill bara, i anslutning till vad herr Hedlund år 1945 sade, erinra herr Bergman om att han ändock slutade med att helt tillstyrka det då föreliggande lagförslaget, som ju också blev antaget av riksdagen.

Vad beträffar det uttalade önskemålet om en undersökning, hur bestämmelserna verkat under de tretton åren, förutsätter jag att polisverksamhetsutredningen kommer att observera detta och framlägga en statistik, som ger en klar vägledning i tillämpad praxis.

Herr BERGMAN (s):

Herr talman! Jag vill bara tillägga, att herr Hedlund hade inget annat yrkande än utskottet men slutade sitt anförande med att han önskade ha »litet mera stål

Ang. bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m.

och litet mindre guttaperka» i de bestämmelser riksdagen då hade antaga, och jag delar helt herr Hedlunds åsikt i den frågan.

Överläggningen ansågs härmed slutad.

Ang. bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m.

Ordet lämnades därefter ånyo till herr statsrådet och chefen för inrikesdepartementet JOHANSSON, som förklarar sig ämna vid detta sammanträde besvara jämväl herr Edströms interpellation angående bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m., och nu anförde:

Herr talman! Ledamoten av denna kammare herr Edström har frågat mig om jag övervägt eller ämnar överväga behovet av bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet ävensom om jag vill medverka till klarläggande av i vad mån dessa gifter kan verka hälsovadligt ej blott direkt på människor och djur utan även indirekt via inverkan på grödorna.

Till svar härpå vill jag anföra följande.

Interpellanten har i sin motivering till de framställda frågorna främst uppehållit sig vid växtskyddsmedlet paration, som nyligen förorsakat ett förgiftningsfall. Att paration fått ett utbrett användningsområde beror framför allt därpå, att medlet är synnerligen effektivt och verksamt mot många olika slag av de skadeinsekter, som angriper våra jordbruks- och trädgårdsprodukter, samt att medlet är förhållandevis billigt. Detta växtskyddsmedel har sålunda för närvarande mycket stor betydelse för jordbruks- och trädgårdsnäringen och därmed för hela vår folkförsörj-

ning. Det torde därför icke kunna komma i fråga att helt förbjuda dess användning, utan myndigheternas sak blir att tillse, att säkerhetsföreskrifterna är så effektiva som möjligt.

Jag vill då först slå fast, att enligt vad berörda myndigheter uppgivit såväl det av interpellanten åberopade olycksfallet som övriga kända olyckstillbud i samband med användningen av paration berott på att redan nu gällande säkerhetsföreskrifter klart åsidosatts. Att skapa fullständig garanti för att gällande föreskrifter efterföljs är givetvis icke möjligt. Emellertid bör allt som rimligen kan göras för att minska risken för förgiftningsfall av såväl ifrågavarande beredning som andra liknande växtskyddsmedel också göras, och som svar på interpellantens första fråga vill jag uttala, att jag anser att möjligheterna att vidtaga vissa ytterligare säkerhetsåtgärder bör provas.

Såsom interpellanten framhållit har frågan om skärpning av säkerhetsföreskrifterna aktualiserats redan i tidigare sammanhang, och detta utgjorde ett av skälen till att min företrädare i ämbetet i oktober 1957 tillkallade en särskild utredning för att överse hela lagstiftningen angående gifter. Detta utredningsarbete — som är omfattande och reser många svårlösta problem — pågår för närvarande och bedrives så skyndsamt som möjligt.

I avvaktan på en ny lagstiftning om gifter synes man — såsom dåvarande inrikesministern uttalade vid en interpellationsdebatt i denna kammare den 29 maj i fjor — böra pröva möjligheterna att vidtaga vissa provisoriska åtgärder. En del åtgärder har redan vidtagits, bl. a. genom att skärpta bestämmelser för järnvägstransport av paration utfärdats. Vidare har inom statens farmaceutiska laboratorium utarbetats förslag till vissa ändringar i giftstadgan, därvid bl. a. just användningen av giftiga växtskyddsmedel uppmärksammats. Sedan utredningen överlämnats till medicinalstyrelsen har styrelsen den 23 juni i år till inrikesdepartementet överlämnat

Ang. bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m.

förslag till ändringar i och tillägg till gällande giftstadga och dess bilagor. Förslaget, som för närvarande är under behandling i departementet, visade sig emellertid icke innehålla några mera betydelsefulla skärpningar av säkerhetsföreskrifterna angående växtskyddsmedel, bland annat beroende därpå, att man ansett sig böra avvakta resultatet av giftstadgutredningen. Då det emellertid enligt min mening är angeläget att man redan nu vidtager alla sådana åtgärder som kan göras, utan att man föregriper utredningens ställningstagande till de mera principiella frågorna, har jag närmare undersökt vad som är möjligt att göra i dagens läge. En överläggning har sålunda nyligen hållits i inrikesdepartementet med representanter för vederbörande myndigheter. Härvid anmodades medicinalstyrelsen under hand att i samråd med statens institut för folkhälsan och övriga berörda myndigheter omedelbart upprätta förslag till skärpta märkningsbestämmelser. Vidare anmodades växtskyddsanstalten och folkhälsoinstitutet att ånyo föranställa om en upplysningskampanj angående växtskyddsmedlens farlighet. Sådan upplysning är otvivelaktigt av största betydelse och har tidigare på olika sätt meddelats såväl berörda yrkesutövare som allmänheten. Jag anser emellertid att en ny sådan upplysningskampanj nu bör igångsättas.

Frågan i vad mån växtskyddsmedlen indirekt genom att de upptagas av växterna kan medföra fara för människor och djur har ägnats stor uppmärksamhet. Bland annat har statens institut för folkhälsan utfärdat bestämmelser om senaste behandlingsdag med växtskyddsmedel före skörden. Vad angår paration — som nu använts i omkring 10 år — torde några risker för indirekt påverkan icke föreligga, därest de av folkhälsoinstitutet meddelade föreskrifterna följes. Denna viktiga fråga är emellertid föremål för fortlöpande uppmärksamhet såväl av vederbörande myndigheter som av vetenskapliga institutioner och inrättningar, och den torde därjämte kom-

ma att prövas jämväl av den särskilda utredningen angående gifter.

Herr talman! Härmed anser jag mig ha besvarat interpellationen.

Herr EDSTRÖM (fp):

Herr talman! Herr statsråd, jag tackar för svaret, och jag tackar särskilt för de däri utlovade snara åtgärderna beträffande båda de problemkomplex, som jag berörde i min interpellation.

De s. k. *insekticiderna* har inom växtskyddet fått allt större och större betydelse i hela världen, så ock i vårt land. Men många av dem är för människan högradigt giftiga, inte minst den grupp som jag särskilt berörde i min interpellation, *tiofosforpreparaten*, av vilka bara ett par droppar på huden kan framkalla döden genom nervskador och förlamningar. De är av samma natur som de s. k. nervkrigsgaserna, och *paration* hör ju till dessa.

Statsrådet säger i sitt svar, att olycksfallet i Vollsjö nu i sommar liksom övriga kända olycksfall i samband med användningen av paration berott på att redan nu gällande säkerhetsföreskrifter klart åsidosatts. Jag vill dock ställa under diskussion det förhållandet, att paration i 35-procentig lösning — det var av en sådan vätska som den omkomna tvååriga flickan förtärde ett par droppar, vilket är tillräckligt för döden — bör betecknas som gift av andra klassen, varigenom säkerhetsföreskrifterna blir betydligt lindrigare än vid gift av första klassen.

De förhållanden, som blottades i samband med olyckan på Vitaby station i Skåne i augusti 1956, då en dåligt klistrad wellpappkartong gick sönder och åtta enlitersflaskor koncentrerat paration — vilket är gift av första klassen — dråsade i golvet och slogs sönder, medförande att hela stationen på ett par minuter var inhöljd i stridsgasångor och bara slumpen och ett snabbt ingripande på sjukhuset räddade ett tvåårigt barn från döden, visar att efterlevnaden av föreskrifterna är långt ifrån tillfreds-

Ang. bättre säkerhetsåtgärder vid distribution och användande av koncentrerade giftämnen i växtskyddet, m. m.

ställande. Kartongen var nämligen icke försedd med någon annan beteckning än »glas» och »denna sida upp» — inte med något giftmärke — och den avsändande firmans försäljningschef uppgav, att detta var det vanliga försändningssättet.

Den sorgglustiga historien på Öland för något år sedan, då en lantbrukare, som observerat parations effektivitet på fälten, även pudrade sina lakan därmed mot loppor med resultat att ej blott lopporna dog utan även han själv, vittnar även om allmänhetens dåliga begrepp om detta gifts farlighet.

Professor K. Bonnichsen vid statens rättskemiska laboratorium har meddelat mig, att parationförgiftning t. ex. i Västtyskland är den vanligaste förgiftningsformen av alla då det gäller både självmord och olyckshändelser och att flera hundra fall inträffar årligen. I Danmark inträffar flera tiotal fall om året, och nyligen har där förekommit ett par mordfall, där detta gift använts. I Finland är fallen än vanligare — jag har sett uppgifter i pressen, att där skulle inträffa bortåt ett hundratal fall om året. I Sverige finns ingen central registrering av sådana förgiftningar, och förvånansvärt få fall är kända eller diagnosticerade. Enligt en pressuppgift i samband med barndödsolyckan i maj 1957 skulle då på två år ha inträffat bara åtta dödsfall. Det kan bero på att vi verkligen handskas mer varligt med detta gift än man gör i andra länder, men det kan även bero på att fallen ej blir vederbörligen diagnosticerade och klarlagda eller kända. Man frågar sig även hur många som sjuknat utan att döden följt.

Den *upplysningskampanj* angående växtskyddsmedlens farlighet, som statsrådet utlovat i sitt svar, anser jag är synnerligen behövlig. Men jag anser även, att en *viss skärpning av säkerhetsföreskrifterna* snarast bör göras och, framför allt, att det omedelbart bör bli en viss skärpning av *övervakningen*. Vi måste i görligaste mån undvika att ännu fler barn blir offer för denna giftgasdöd.

Det är även en annan fara som hotar: den smygande förgiftningen av dem,

som använder besprutningsmedel i sitt arbete. Sådana *yrkesskadefall* har iakttagits och det inte i så liten utsträckning. Jag har fått brev från ett par, som drabbats därav med långvarig arbetsnedläggning som följd. Man har en kontrollmetod däri, att man i blodet kan mäta den s. k. cholinesterasaktiviteten, vilken vid smygande förgiftningar av dessa tiofosforpreparat blir mycket låg. Jag har konstaterat att lantbrukare och trädgårdsmästare, som använder sådana preparat, i stor utsträckning är helt okunniga om såväl faror som kontrollmetoder. Även här behövs upplysning. Någon myndighet bör åläggas ansvaret härför, om det nu skall vara medicinalstyrelsen, statens institut för folkhälsan eller statens växtskyddsanstalt. Det finns visserligen ett samarbetsorgan, nämnden för kemiska växtskyddsfrågor, men enligt vad jag har erfarit finns tyvärr ej heller där någon ordnad registrering av förgiftningar, olyckshändelser och yrkesskador av denna art.

Jag har tillåtit mig dessa ord för att påpeka angelägenheten av att något göres. Av statsrådets svar synes framgå, att han är av samma uppfattning.

Överläggningen förklarades härmed slutad.

Anmälades och bordlades
statsutskottets utlåtanden:

nr B 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställning rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr B 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tolfte huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde;

nr B 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten för budgetåret 1958/59, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig borgen för lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr B 41, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående organisationen av statens institut för folkhälsan m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 43, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser reservpensionsförmåner inom försvaret;

nr B 44, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser vissa

kostnader m. m. vid omstationering av statstjänstemän;

nr B 45, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser allmänna resereglementet m. m.;

nr B 46, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av statsverket, i vad berättelsen avser utrikes tjänsteresor; samt

nr B 47, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående vissa avsättningar till budgetutjämningsfonden samt ianspråktagande av vissa medel från samma fond för avbetalning å statsskulden;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr B 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning angående ändrad lydelse av punkten 3 av övergångsbestämmelserna till förordningen den 23 november 1956 (nr 554) om investeringsavgift för år 1957; samt

nr B 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 3 § förordningen den 19 november 1914 (nr 383) angående stämpelavgiften;

bankoutskottets utlåtanden och memorial:

nr B 1, i anledning av väckta motioner om utredning rörande statens stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland;

nr B 2, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning med förslag till ändring i reglementet för riksgäldskontoret;

nr B 3, angående regleringen för budgetåret 1958/59 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.; samt

nr B 4, i anledning av väckta motioner om åtgärder för firandet av 150-årsminnet av 1809 års regeringsforms tillkomst;

första lagutskottets utlåtanden:

nr B 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av europeisk utlämningskonvention;

nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i slutbestämmelserna till luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297);

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst, m. m.; samt

nr B 9, i anledning av väckt motion om bättre skydd för den enskilde mot offentlighet av menliga uppgifter i personundersökning i brottmål;

andra lagutskottets utlåtanden:

nr B 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av 6 § familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), dels ock i ämnet väckt motion;

nr B 8, i anledning av väckt motion om svensk ratificering av 1951 års internationella konvention angående likalönsprincipen, m. m.; samt

nr B 9, i anledning av väckt motion om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen;

tredje lagutskottets utlåtanden:

nr B 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation m. m., dels ock i ämnet väckta motioner; samt

nr B 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, dels ock i ämnet väckt motion; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa kronolägenheter, m. m.;

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckt motion;

nr B 6, i anledning av väckta motioner rörande ändrad anslagsanvisning för budgetåret 1958/59 till avlöningar, omkostnader och kostnader för särskilda planeringsåtgärder vid lantbruksnämnderna samt till bidrag till jordbrukets rationalisering; samt

nr B 7, i anledning av väckt motion angående anslag till täckdikning å Sunne försöksgård.

Justerades ett protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 14.35.

In fidem
K.-G. Lindelöw

Tisdagen den 22 juli

Kammaren sammanträdde kl. 16.00.

Justerades protokollen för den 15 och den 16 innevarande månad.

Anmälades och godkändes första lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr B 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 11 § religionsfrihetslagen den 26 oktober 1951 (nr 680), m. m.;

nr B 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition rörande ratifikation av konvention om indrivning av underhållsbidrag i utlandet; och

nr B 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 24 maj 1929 (nr 116) om tillsyn över stiftelser.

Anmälades och godkändes andra lagutskottets förslag till riksdagens skrivelser till Konungen:

nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändrad lydelse av 2 § förordningen den 30 juni 1937 (nr 655) angående bidrag från landsting och städer, som ej deltaga i landsting, till bestridande av kostnaderna för vård i vissa fall å karolinska sjukhuset och serafimerlasarettet;

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 3 januari 1947 (nr 1) om allmän sjukförsäkring, m. m.; och

nr B 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ympning mot smittkoppor.

Upplästes en till kammaren inkommen ansökning, som jämte därvid fogat läkarintyg var så lydande:

Till riksdagens första kammare

Med stöd av bifogade läkarintyg får undertecknad anhålla om ledighet från riksdagsarbetet för tiden den 21—den 31 juli 1958.

Örnsköldsvik den 21 juli 1958

Axel Andersson

Riksdagsman *Axel Johannes Andersson* är i behov av en tids vila på grund av sänkning av blodtrycket och därav följande trötthet och är därför förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet under tiden den 21 juli t. o. m. den 31 juli 1958.

Örnsköldsvik den 21 juli 1958

Gustaf Lindström
med. doktor

Den begärda ledigheten beviljades.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades vidare herr *Lange* för tiden från och med den 23 till och med den 30 i denna månad för deltagande i OEEC:s frihandelsförhandlingar och minister rådsmötet i Paris samt herr *Dahl* för tiden den 30 juli—den 8 augusti för att representera vid Universella Esperanto Förbundets kongress i Mainz.

Föredrogos och bordlades ånyo statsutskottets utlåtanden nr B 7, B 11, B 12, B 14, B 26 och B 38—B 47, bevillningsutskottets betänkanden nr B 2 och B 3, bankoutskottets utlåtanden och memorial nr B 1—B 4, första lagutskottets utlåtanden nr B 1, B 4, B 5 och B 9, andra lagutskottets utlåtanden nr B 1, B 8 och

B 9, tredje lagutskottets utlåtanden nr B 1 och B 2 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr B 4—B 7.

närmast före samma utskotts utlåtande nr B 11.

På framställning av herr talmannen beslöts att på föredragningslistan för morgondagens sammanträde statsutskottets utlåtande nr B 14 skulle uppföras

Justerades protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarens sammanträde avslutades kl. 16.05.

In fidem

K.-G. Lindelöw

Onsdagen den 23 juli

Kammaren sammanträdde kl. 10.00.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr B 7, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställning rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjunde huvudtiteln, avseende anslagen inom finansdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Anslag till skatteersättning åt kommunerna, m. m.

I propositionen nr B 1 hade Kungl. Maj:t erinrat om att innevarande års förra riksdag med bifall till Kungl. Maj:ts i den till riksdagen den 3 januari 1958 avlätna statsverkspropositionen framlagda förslag till Skatteersättning till kommunerna, m. m., för budgetåret 1958/59 anvisat ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

I propositionen nr B 1 hade icke ifrågasatts någon ändring av ifrågavarande förslagsanslag.

I två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Ewerlöf m. fl.* (I: B 92) och den andra inom andra kammaren av herr *Hjalmarson m. fl.* (II: B 115), hade, såvitt nu var i fråga, yrkats, att riksdagen skulle

dels besluta sådan ändring av bestämmelserna rörande kompensationen till kommunerna för skatteunderlagsbortfallet i samband med höjningen av de kommunala ortsavdragen att full kompensation utgåves under ett år i stället för tre år, dels ock till Skatteersättning till kommunerna m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 548 000 000 kronor.

Utskottet hade i den nu föredragna punkten på återopade grunder hemställt,

1. att riksdagen måtte avslå det i motionerna I: B 92 och II: B 115 framställda förslaget om ändrade bestämmelser rörande kompensation till kommunerna för skatteunderlagsbortfallet i samband med höjningen av de kommunala ortsavdragen;

2. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, besluta att icke vidtaga någon ändring av 1958 års förra riksdags beslut att till Skatteersättning till kommunerna, m. m., för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 580 000 000 kronor.

Vid förevarande punkt hade reservation anförts av fröken *Andersson* samt herrar *Skoglund* i Doverstorp, *Cassel* och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort hemställa,

Anslag till samarbetsorganet Ekonomisk information

1. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, besluta sådan ändring av bestämmelserna rörande kompensationen till kommunerna för skatteunderlagsbortfallet i samband med höjningen av de kommunala ortsavdragen att full kompensation utgaves under ett år i stället för tre år;

2. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, besluta att med ändring av 1958 års förra riksdags beslut till Skatteersättning till kommunerna, m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett förslagsanslag av 548 000 000 kronor.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid denna punkt fogade reservationen.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i den nu ifrågavarande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkten 2***Anslag till samarbetsorganet Ekonomisk information**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr B 1 erinrat om att innevarande års förra riksdag fattat beslut rörande Kungl. Maj:ts framställning om anslag till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m. I propositionen nr B 1 hade icke ifrågasatts någon ändring av riksdagens sålunda fattade beslut att till ifrågavarande ändamål för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor.

I de likalydande motionerna I: B 92, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: B 115, av herr *Hjalmarson m. fl.*, hade, såvitt nu var i fråga, yrkats, att riksdagen skulle dels avslå Kungl. Maj:ts förslag om ett reservationsanslag av 100 000 kronor till ifrågavarande ändamål, dels ock i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den av samarbetsorganet Ekonomisk information bedrivna upplysningsverksamheten avvecklades.

Utskottet hade i den nu förevarande punkten, under åberopande av vad utskottet anfört i utlåtande nr 7 till innevarande års förra riksdag, punkten 69, hemställt,

1. att riksdagen måtte, med avslag å motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, besluta att icke vidtaga någon ändring av 1958 års förra riksdags beslut att till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m. för budgetåret 1958/59 anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

2. att motionerna I: B 92 och II: B 115, i vad de avsåge skrivelse till Kungl. Maj:t, icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herr *Ohlön*, fröken *Andersson*, herrar *Boman*, *Sundelin*, *Skoglund* i Doverstorp och *Malmborg*, fröken *Elmén* samt herrar *Cassel*, *Nihlfors* och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort lyda så, som i denna reservation angivits, samt att utskottet bort hemställa,

1. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, besluta att med ändring av 1958 års förra riksdags beslut icke anvisa ett reservationsanslag av 100 000 kronor till Upplysningsarbete rörande samhällsekonomiska frågor m. m.;

2. att riksdagen måtte, med bifall till motionerna I: B 92 och II: B 115, såvitt nu vore i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t begära, att den av samarbetsorganet Ekonomisk information bedrivna upplysningsverksamheten avvecklades.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till reservationen.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes enligt de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i den under behandling varande punkten hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid punkten anförda reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Punkten 3

Lades till handlingarna.

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets utlåtande nr B 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar under Utgifter å driftbudgeten för budgetåret 1958/59, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1**Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster**

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr B 1, bilaga 2, För flera huvudtitlar gemensamma frågor, föreslagit riksdagen att dels godkänna de i bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 april 1958 upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m., dels godkänna övriga i sagda statsrådsprotokoll berörda förslag, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalför-

teckningar, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om beräkning och utbetalning av kompensation för höjda folkpensionsavgifter, dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1958/59 i enlighet med vad som i förenämnda statsrådsprotokoll anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter, dels ock bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts vidtaga erforderliga åtgärder för genomförande av sådana förslag om lönegradsplacering av tjänster m. m., som underställdes riksdagen i annat sammanhang än det förevarande.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehaft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Sigfrid Larsson m. fl.* (I: B 100) och den andra inom andra kammaren av herr *Hansson i Skegrie m. fl.* (II: B 114), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta, att de 11 tjänsterna såsom förste förman vid fångvårdens jordbruksdrift skulle erhålla placering såsom jordbruksföreståndare (10) respektive trädgårdsmästare (1) i lönegrad A 11;

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av fru *Gärde Widemar* och fru *Hamrin-Thorell* (I: B 162) och den andra inom andra kammaren av fröken *Wetterström m. fl.* (II: B 212), i vilka hemställts, att riksdagen måtte besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om förslag till ett genomförande etappvis av likalönsprincipen i det statliga avlöningssystemet, så att samma bottenlönegrad komme att gälla för såväl män som kvinnor;

dels ock en inom andra kammaren av herr *Larsson* i Stockholm väckt motion (II: B 211).

Utskottet hade i den nu föredragna punkten av angivna orsaker hemställt,

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

A. att riksdagen måtte

1) godkänna de i bilaga till statsrådsprotokollet över civilärenden för den 9 april 1958 upptagna förslagen om placering i lönegrad av vissa tjänster m. m.,

2) godkänna övriga i sagda statsrådsprotokoll berörda förslag,

3) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga erforderliga åtgärder för förslagens genomförande,

4) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i vederbörliga personalförteckningar,

5) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga av förslagen betingade ändringar i med stöd av riksdagens beslut utfärdade avlönings- och pensionsförfattningar,

6) bemyndiga Kungl. Maj:t att meddela närmare föreskrifter om beräkning och utbetalning av kompensation för höjda folkpensionsavgifter, dock under iakttagande av vad utskottet i utlåtandet anfört,

7) bemyndiga Kungl. Maj:t att för budgetåret 1958/59 i enlighet med vad som i förenämnda statsrådsprotokoll anförts medge överskridanden av maximerade anslag och anslagsposter,

8) bemyndiga Kungl. Maj:t att i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet anförts vidtaga erforderliga åtgärder för genomförande av sådana förslag om lönegradsplacering av tjänster m. m., som underställdes riksdagen i annat sammanhang än det förevarande;

B. att motionerna I: B 100 och II: B 144 icke måtte av riksdagen bifallas;

C. att motionen II: B 211 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att motionerna I: B 162 och II: B 212 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade anförts

1) av herr *Rubbestad*, beträffande utskottets hemställan under mom. A 6;

2) av herr *Ivar Johansson*, fröken *Andersson*, herrar *Boman*, *Pålsson*, *Sundelin*, *Jacobsson*, *Skoglund* i *Doverstorp*, *Malmborg* och *Rubbestad*, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herrar *Bohman*

och *Gustafsson* i *Kårby*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss angiven del hava den ändrade lydelse, reservationen visade, samt att utskottet bort under mom. B hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: B 100 och II: B 144, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad reservanternas anfört;

3) av fröken *Andersson*, herrar *Boman*, *Sundelin*, *Jacobsson*, *Skoglund* i *Doverstorp* och *Malmborg*, fröken *Elmén*, fröken *Karlsson* samt herrar *Nihlfors* och *Bohman*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort i viss del hava den ändrade avfattning, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort under mom. D hemställa, att riksdagen måtte, i anledning av motionerna I: B 162 och II: B 212, i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad reservanternas anfört.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ämnar endast med några ord beröra frågan om lönegradsplaceringen för 11 förmän vid fångvårdens jordbruksdrift. Det finns en motion med anhållan om att dessa skall placeras i lönegrad 11.

Denna fråga diskuterades förra året och vann då en stor minoritet i båda kamrarna. Jag skall inte gå in på en mera ingående sakdebatt utan endast något påminna om vad det här rör sig om. Det är fråga om tjänstemän som jordbruksföreståndare.

Jag kan i förbifarten nämna, att vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården är motsvarande tjänstemän upptagna i lönegrad 12. I en reservation förra året anhåller vi liksom i år, att spørsmålet snarast möjligt upptages till förnyad prövning genom Kungl. Maj:ts försorg.

Jag är inte sakkunnig på jordbrukets område, men ju mera jag har trängt in i denna fråga, desto mer har det stått klart för mig, att dessa tjänstemän är precis lika kvalificerade som förmännen vid verkstadsdriften. Detta framgår av uttalanden från sakkunnigt håll, som bl. a. hänvisar till att den fortgående rationaliseringen inom jordbruket har ställt allt

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

större krav på driftsledarna inom denna näringsgren i fråga om såväl utbildning som ledaregenskaper.

Vid verkstadsdriften är arbetsledarna placerade i 11:e eller 12:e lönegraden, och en lekman förstår dem som tar denna nedvärdering, om jag så får uttrycka mig, av dessa tjänstemän som ett tecken på en större eller mindre undervärdering av jordbruksarbete över huvud taget.

Det är betecknande att fångvårdsstyrelsen i sina petita för 1958/59 anhåller om sådan uppflyttning som reservanterna syftar till. Styrelsen hänvisar till att samma krav ställs på dessa tjänstemän som på motsvarande tjänstemän inom verkstadsdriften, och styrelsen finner det »ofrånkomligt att de 11 förmän det här är fråga om blir placerade i 11:e lönegraden».

Utskottet hänvisar nu till att detta är en förhandlingsfråga, men av det lilla jag här har sagt framgår väl till full evidens, att det behövs en ny värdering på detta område. När jag hänvisar till att det behövs en ny värdering, utgör detta i sin mån en förklaring till att reservanterna inte direkt har begärt en uppflyttning i viss lönegrad utan endast yrkar på en skrivelse till Kungl. Maj:t i ärendet.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 2.

Herr SUNDELIN (fp):

Herr talman! I det utlåtande som nu föreligger till behandling tas frågan om den s. k. likalönsprincipen upp. Likalönsprincipen har av likalönskommittén i dess år 1953 avgivna betänkande formulerats som principen om lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift. Departementschefen framhåller i propositionen nr 158, att genom den nu träffade överenskommelsen har frågan om lika lön för man och kvinna i tjänster med samma arbetsuppgifter genomförts. Det kan man kanske hålla med om, men likalönskommittén hade ytterligare synpunkter. Den ansåg, att för genomförande av likalönsprincipen skulle tjäns-

ter med likvärdiga arbetsuppgifter placeras i samma lönegrad för såväl man som kvinna. Man kan inte säga, att denna överenskommelse löst det problemet.

I den motion, som väckts i anledning av detta ärende, har den saken påpekats. Motionärerna har framhållit önskvärheten av att en plan förelägges riksdagen om likalönsprincipens genomförande i etapper, såvitt avser de kvinnliga tjänster, vilka med hänsyn till arbetsuppgiften är likvärdiga med de tjänster, som placeras i den manliga bottenlönegraden.

Som ett argument emot detta har anförts, att det skulle betyda att alla kvinnliga tjänster skulle uppflyttas till den manliga bottenlönegraden. Så är emellertid inte fallet. Meningen är att det skall ske en arbetsvärdering, en värdering av tjänsterna, så att endast tjänster med likvärdiga arbetsuppgifter skall ha samma löneställning.

I reservation 3, som är fogad till detta utlåtande, har vi sagt att vi inte kan ansluta oss till vad chefen för civildepartementet anfört beträffande likalönskommitténs betänkande. Vi anser att utskottet bort i huvudsak ansluta sig till den i motionerna framförda tanken på ett successivt genomförande av likalönsprincipen, vilket måste anses ligga i linje med grunderna för likalönskommitténs betänkande. Vi är fullt på det klara med att det inte är möjligt att genomföra likalönsprincipen i detta avseende på en gång, men vi har ändå velat uttala, att vi anser att man bör sträva till att successivt komma fram till vad likalönskommittén på detta område har föreslagit.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation 3.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Riksdagens befattning med statstjänstemännens lönegradsplacering inskränker sig numera i realiteten till att information lämnas om de resultat som uppnåtts vid förhandlingarna mellan civildepartementet och personalorganisationen. Förslag om en ändring av lönegraden för någon kate-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

gori befattningshavare möts omedelbart med argumentet, att vederbörande arbetstagare genom sina representanter vid förhandlingarna har godkänt lönesättningen och att det då inte finns någon anledning att beröra den frågan mer. Det förbehåll, som står i propositionen, att resultatet av underhandlingarna skall underställas riksdagen, blir därigenom en ren formalitet. Jag skall inte, herr talman, nu ta upp frågan, om och på vilket sätt riksdagen skall inkopplas på frågor som rör statstjänstemännens löner innan frågorna realiter har avgjorts. Jag vill endast uttala att jag nog finner det önskvärt, att riksdagen inte helt undandrages allt inflytande när det gäller att avgöra dessa viktiga frågor.

Beträffande det föreliggande utskottsförslaget skall jag inskränka mig till att nämna något om lönegradsplaceringen för de 11 tjänstemännen inom fångvården, en fråga som fröken Andersson redan berört. Vi som har motionerat i ärendet har — av skäl som jag nyss antydde — varit medvetna om svårigheten att få en ändring till stånd, men vi har ändå ansett oss böra bringa till riksdagens kännedom en lönegradsplacering, som synes oss orättvis och diskriminerande.

Fångvården har ett antal kolonier med jordbruksdrift. Ledarna av jordbruksdriften hade till den 1 juli i följande titeln överkonstapel. Var och en av dessa — det rör sig om 11 tjänster — är ensam ansvarig för jordbruksdriften vid den koloni där han är anställd. I regel är han också ställföreträdare för koloniens styresman. Före den 1 juli 1957 var dessa överkonstaplar placerade i den gamla fjortonde lönegraden, och från detta datum har de lönegrad A 9, vilket innebär oförändrad lön. Genom riksdagsbeslut förra året blev en rad arbetsledartjänster vid fångvården uppflyttade i lönegrad, men dessa arbetsledare vid kolonijordbruken fick ingen uppflyttning. De fick däremot en ny titel och kallas numera förste förman i stället för överkonstapel. Denna titel hade, utom de 11 befattningshavare det här gäller, ett stort antal tjänstemän

med skiftande arbetsuppgifter inom fångvården. Jag har sett igenom en förteckning, som var fogad till förra årets proposition i ärendet, och därvid kommit till att det före den 1 juli förra året fanns cirka 140 överkonstaplar. Antalet reducerades den 1 juli till ungefär 100. De som nu har kvar titeln överkonstapel blev den 1 juli i följande utantag uppflyttade en, två eller tre lönegrader. De överkonstaplar som tjänstgjorde vid jordbruken fick däremot ingen lönegradsuppflyttning, och det är väl mot bakgrunden härav som titelförändringen bör ses. Det såg väl för illa ut att höja lönen för överkonstaplarna i allmänhet men inte för de 11, som var anställda vid kolonijordbruken, och därför, antar jag, ansåg man sig tvungen att ändra deras titel från överkonstapel till förste förman.

Inom fångvården finns det verkstäder, där interner får arbeta på motsvarande sätt som internerna vid kolonijordbruken. Föreståndarna för dessa verkstäder kallas yrkesmästare. Ingen av dessa har lägre lönegrad än A 11, under det att motsvarande befattningshavare vid kolonijordbruken som sagt har lönegrad A 9. Det kan också framhållas, att jordbruksföreståndarna vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården är placerade i lönegrad A 12.

Nu kan det nog med fog anmärkas, att denna lilla grupps företrädare vid löneförhandlingarna har försummat att tillräckligt effektivt bevaka dess intressen. Jag vet inte anledningen härtill, men så mycket vet jag, att de 11 inte hade någon representant för det egna yrket med som förhandlare.

Det kan också nämnas att fångvårdsstyrelsen med anledning av en hemställan från arbetsledareförbundet år 1954 tillstyrkte att överkonstapel, som ensam ansvarar för jordbruksdriften vid en fångvårdskoloni, skulle uppflyttas från lönegrad 14 till lönegrad 18. Sistnämnda lönegrad motsvarar, om jag inte tar fel, nuvarande lönegrad A 11. I sina petita för budgetåret 1957/58 begärde fångvårdsstyrelsen samma uppflyttning, och för budgetåret 1958/59 hemställde fång-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

vårdsstyrelsen, som fröken Andersson redan har påpekat, att de 11 tjänsterna skulle flyttas från A 9 till A 11. Det måste därför betecknas som anmärkningsvärt att fångvårdsstyrelsen, enligt vad som upplystes vid debatten i fjol, någon gång på föråret 1957 tillstyrkte civildepartementets förslag om oförändrad lönegradsplacering.

Man kan faktiskt inte låta bli att tycka synd om dessa 11 befattningshavare. De förefaller att vara förföljda av en envis otur. Deras fackförening — arbetsledareförbundet eller vad det nu är för ett förbund — förefaller att föga effektivt ha bevakat dessa medlemmars intressen. Fångvårdsstyrelsen, som åren 1954, 1956 och 1957 med skärpa framhöll det berättigade i en lönegradsuppflyttning, tillstyrker civildepartementets förslag om oförändrad lön någon gång på föråret 1957. Kan det möjligen vara på det sättet, att såväl vederbörande fackförbund som fångvårdsstyrelsen i de stora sammanhangen har råkat förbise denna lilla grupp? Jag bara ställer frågan, jag vet ingenting närmare om den. Civilministern slutligen anser det tydligen överflödigt att ta frågan under omprövning. Av de riksdagsledamöter, som deltog i omröstningen i maj 1957, var det ändå 45 procent som ansåg skäl föreligga för en förnyad prövning. Nåja, det var ju en minoritet, men till denna minoritets meningsyttring kommer att fångvårdsstyrelsen hösten 1957 i sina petita mycket starkt framhävt riktigheten i att ändra på lönegradsplaceringen. Fröken Andersson nämnde något om vad fångvårdsstyrelsen skriver, men jag skall, herr talman, ta mig friheten att citera fångvårdsstyrelsens yttrande i denna angelägenhet, eftersom jag anser att yttrandet på ett utmärkt sätt belyser frågan. Styrelsen skriver: »Då de krav som måste ställas på ifrågavarande befattningshavare i fråga om utbildning, yrkeskunnsighet och arbetsledaregenskaper samt beträffande självständig tjänsteutövning och ansvar är fullt jämförbara med de krav som ställs på yrkesmästarna i högre lönegrader inom fångvårdens verkstadsdrift, finner styrelsen

ofrånkomligt att de elva förste förmän det här är fråga om blir placerade i lägst lönegrad 11.»

Vi motionärer anser att starka skäl talar för att riksdagen redan nu beslutar att uppflytta dessa befattningshavare från A 9 till A 11, men vi kan, då det är möjligt att ytterligare utredning erfordras, ansluta oss till reservanternas förslag. Med hänsyn till att så många omständigheter pekar på att en liten grupp statliga befattningshavare blivit orättfärdigt behandlade förefaller det mig vara en mycket rimlig begäran, att lönegradsplaceringen för dessa blir underkastad en omprövning.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservationen nr 2.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Vad det först gäller den fråga som herr Sigfrid Larsson m. fl. har tagit upp i en motion, nämligen löneställningen för förste förmännen inom fångvården, vill jag erinra om att vi behandlade den frågan i fjol, och såvitt jag förstod herr Larsson rätt, har det sedan dess inte kommit fram några nya motiv som nu skulle kunna åberopas för att riksdagen skall inta någon annan ståndpunkt än den gjorde vid det tillfället. Därför finns det enligt min mening inga skäl att rubba den överenskommelse som har träffats efter förhandlingar mellan vederbörande fackliga organisation och civildepartementet och som även godtagits av fångvårdsstyrelsen. Det förhållandet att fångvårdsstyrelsen i petita har argumenterat för en uppflyttning av dessa tjänster, vilket herr Sigfrid Larsson åberopade, utgör inget starkt skäl. Har man nämligen tittat en smula i sådana handlingar, vet man hur ivrigt det argumenteras från verkens sida för uppflyttning av praktiskt taget alla tjänster. Vad som är avgörande är de resultat man så småningom kommer fram till vid förhandlingar.

När det sedan gäller den andra frågan som har behandlats i den förda debatten — likalönsfrågan — vill jag erinra om ett konstaterande som likalöns-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

kommittén gjorde på sin tid. Kommittén sade, att den manliga bottenlönegraden, d. v. s. dåvarande 10:an, hade fastställts med hänsyn till behovsprincipen. Detta innebar att en manlig tjänsteman med försörjningsplikt mot familj skulle kunna få en anständig bärning med den lön som utbetalades. Därför, konstaterade likalönskommittén, var lönen satt något högre än vad som var motiverat på grund av arbetsuppgifternas art i vissa fall. Sådana synpunkter hade inte dikterat löneställningen för kvinnliga anställda i statens tjänst. Om man skulle angripa likalönsproblemet på ett riktigt sätt, borde man egentligen rensa bort behovsprincipen. Detta skulle teoretiskt leda till att de lägst kvalificerade manliga tjänstemännen skulle placeras lägre än i dåvarande 10:e lönegraden. Men, sade kommittén vidare, det var inte praktiskt genomförbart att handla så, och därför borde man behålla den manliga bottenlönegraden som utgångspunkt, väl medveten om att den kommit att innehålla tjänster med stora skiljaktigheter i fråga om arbetsuppgifter och kvalifikationer. Sedan skulle man få bedöma, vilka kvinnliga tjänster som med hänsyn till göromålens art kan anses likvärdiga med de arbetsuppgifter som ryms i den manliga bottenlönegraden.

Likalönskommittén nämnde exempel på dessa manliga tjänster och konstaterade, att om man skulle försöka gradera dem med hänsyn till arbetets kvalitet, kunde man placera vissa stationskarlar högt upp på skalan men den manliga kökspersonalen vid sinnessjukvården ganska långt ner. Med den konstruktion man arbetade efter fann man att exempelvis en expeditionsvakt vid ett departement eller ett verk skulle komma att befinna sig någonstans mitt på skalan i fråga om ansvar och i fråga om kraven i tjänsten.

Så frågar då likalönskommittén sig själv: Hur är det med de kvinnliga tjänsterna, som nu är placerade lägre än den manliga bottenlönen? Är deras arbetsuppgifter likvärdiga med de manliga tjänstemännens? Är de kvinnliga tjänsterna kvalitetsmässigt likvärdiga

med de mest ansvarsfulla och krävande, eller är de mindre krävande och mindre ansvarsfulla? Utifrån dessa värderingar framhåller likalönskommittén — det vill jag erinra om — att kontorsbiträden, telefonister, ekonomipersonal, tågstäderskor, effektvårdare och en hel rad andra tjänster är av sådan karaktär, att de borde flyttas upp till den manliga bottenlönegraden.

Resultatet blir, herr Sundelin, om man läser likalönskommitténs betänkande, att praktiskt taget alla tjänster kunde lyftas upp lönegradsmässigt; jag kan i varje fall inte finna klara exempel i likalönskommitténs betänkande på sådana tjänster, som skulle vara av sådan kvalitet, att de inte kunde lyftas upp. Resultatet blir då, såvitt jag kan förstå, att praktiskt taget alla kvinnliga tjänster rättvisligen borde lyftas upp till den manliga bottenlönegraden.

Kommittén gör så till sist i sitt betänkande en reflexion, som onekligen är av stort intresse. Kommittén skriver: »Vad beträffar konsekvenserna för de 'manliga' tjänsterna vill vi bestämt framhålla, att en uppflyttning av 'kvinnligen' tjänster för genomförande av principen lika lön för likvärdig arbetsuppgift självfallet inte kan åberopas som skäl för ändring av några 'manliga' tjänsters lönegradsplacering för att tidigare relationer i lönehänseende skall bibehållas. I så fall skulle det ju aldrig bli möjligt att genomföra någon likalönsprincip. Om ändringar i lönegradsplaceringen för vissa grupper av tjänster så att säga automatiskt skulle medföra förskjutningar för andra grupper, skulle aldrig löneställningen för eftersatta grupper kunna revideras, utan den en gång gjorda relativa värderingen av arbetsuppgifterna skulle gälla för all framtid».

Vad innebär detta? Jo, för att likalönsprincipen skall kunna förverkligas genom ett riksdagsbeslut, måste man helt enkelt också bestämma, att inga ändringar i övrigt får vidtagas, som kan rubba det idealtillstånd och den harmoni i löneställningen, som riksdagen på regeringens förslag skulle fastställa en-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

ligt reservationen. Jag menar att om man accepterar det resonemang, som likalönskommittén för på denna punkt, måste detta faktiskt leda till att förhandlingsförfarandet, som det nu tillämpas, sättes ur spel. De yttersta konsekvenserna av detta skulle ju bli, att den fria förhandlingsrätten, som vi nu sätter så högt värde på i detta land, inte kunde tillämpas i fortsättningen.

Men det är ju inte här bara en fråga om hur männen kommer att reagera, utan det är också en fråga om hur de kvinnliga tjänstemän, som i dag har en ställning, likvärdig med den manliga bottenlönegraden, kommer att reagera. Jag kan som ett exempel nämna kansli-biträdena. Hur kommer de att reagera, om kontorsbiträdena, som sedan lång tid tillbaka lönemässigt befunnit sig under dem, nu flyttas upp till samma nivå? Kan vi då vara alldeles övertygade om att kansli-biträdena kommer att säga: »Hjärtligt välkommen, kära syster, nu har vi fått det väl ordnat! Nej, det finns mycket stor risk för att de kommer att säga, att de ändå har mer kvalificerade arbetsuppgifter och att det väl bör leda till att de också i fortsättningen får en bättre lön. Det vore nog mycket stor risk för att vi här skulle sätta i gång en lavin, som vi inte kunde bemästra, om vi gick in på det förslag, som reservanterna fört fram. Ja, var säkra på att om riksdagen skulle blanda sig i förhandlingsarbetet på det sätt som reservanterna föreslår, skulle vi här i riksdagen sannerligen få åtskilliga bekymmer i framtiden.

Den förhandlingsuppställning, som vi nu har att ta ställning till och som redovisas i propositionen, innebär ju att vi numera inte har kvinnor och män i samma tjänster men placerade i olika lönegrader. Det har gått att genom förhandlingar mellan organisationerna och civildepartementets företrädare nå en lösning av det problem, som alltså är olöst på den enskilda arbetsmarknaden, där det såvitt jag kan förstå kommer att dröja lång tid innan man når så långt. Jag menar att det är hedersamt för statsrådet Lindholm att ha varit med om att radera ut de orättvisor, som jag är över-

tygad om att riksdagen för sin del nu också kommer att vilja radera bort. Men jag tror också, att vi med fullt förtroende kan överlåta åt civildepartementet att i framtiden föra förhandlingar med organisationerna och därvid också inlägga den förhoppningen, att vederbörande skall kunna nå fram till bättre förhållanden i de avseenden, där det nu kan finnas anledning till kritik.

Jag vill ingalunda påstå, att man genom förhandlingar, vare sig det gäller enskilda tjänster eller grupper av sådana, kan komma fram till resultat, som man utan vidare kan säga är rättvisande ur alla synpunkter. Men jag är övertygad om att det både för intresseorganisationerna — och därmed för de anställda — och även för samhället och riksdagen är bättre att låta förhandlingarna ha sin gång och på den vägen nå fram till bättre resultat. Jag menar, att propositionen i år ger vittnesbörd om att man kan komma fram på den vägen också när det gäller att lösa väsentliga frågor beträffande likalönsprincipen. Jag är övertygad om att frågorna kan klaras bäst på den vägen också i fortsättningen.

Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag skall inte ta upp frågan om förmännen i fångvården — den förutsätter jag att herr Larsson som motionär tar hand om. Men har nu inte herr Holmqvist lyckats skrämna upp kammaren ordentligt, så blir den väl aldrig uppskrämd.

Jag noterar emellertid med tacksamhet, att herr Holmqvist talade om en del av vad likalönskommittén verkligen har yttrat; det var så riktigt återgivet som det var sagt. Det är bara den lilla haken, att herr Holmqvist drar något underliga slutsatser av det. Vi satt ju i denna kommitté och arbetade i sex och ett halvt år och kom fram till vissa resultat. När man analyserar och går närmare in på hela likalönspörelsen, finner man ett virrvarr av föreställningar, delvis förnuftsmissiga sådana, men, jag vågar på-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

stå det, mest känslomässigt grundade. Det är behovssynpunkterna, det är den allmänna synpunkten att kvinnor ju kan klara sig på så mycket mindre o. s. v., allt det där som ni känner till och som jag inte skall ta upp tiden med att gå in på.

Nu sade herr Holmqvist att reservanterna menade att alla kvinnor borde komma upp i den manliga bottenlönegraden. Ja, skall man driva den satsen att det finns en bestämd, fastställd gräns för vad en icke yrkesutbildad, vanlig man bör ha, kunde man ju sätta ungefär samma gräns för kvinnorna, åtminstone tycker jag att det inte vore orimligt. Men detta är, väl att märka, inte vår uppfattning. Vi har klart sagt ut, att det bör företas en översyn och en värdering av arbetsuppgifterna, en förnyad sådan, ty en värdering av det slaget har, vågar jag påstå, inte skett utifrån objektiva synpunkter. Vi betonar, såsom också herr Sundelin framhöll, att en revision bör ske successivt.

Sedan talade herr Holmqvist om att förhandlingsrätten skulle sättas på spel och att riksdagen inte borde blanda sig i dessa saker. Jag bara frågar: Om nu riksdagen för flera år sedan har begärt att det skulle tillsättas en kommitté och denna har arbetat i sex och ett halvt år, kunde inte samma riksdag ha rätt att få ta del av de resultat, till vilka kommittén har kommit, och av de remissutlåtanden som på grundval av dess betänkande har avgivits? Det har vi aldrig fått göra. Här har en passant berörts att remissutlåtandena inte varit så positiva till hela frågan o. s. v. Men kan vi inte få titta på utlåtandena och ta ställning till frågorna, så att vi kan sätta fingret på de punkter som vi inte anser vara riktiga?

Herr Holmqvist sade någonting, som man får i sig då och då, nämligen att om t. ex. ekonomibiträderna flyttas upp, kommer kanslibiträderna att känna sig pikerade. Är det sådant som herrarna kallar solidarisk lönepolitik, då de lägre ställda skall flyttas upp? Jag påminner i sammanhanget om att ovanför bottenlönegraden gäller principen om lika lön

för män och kvinnor. Varför skall de, som herrarna och damerna behagar kalla de bredare lagren, behandlas på ett annat sätt än de som kommer högre upp på skalan? Jag begriper uppriktigt sagt inte något nämnvärt av hela det resonemanget, men det kan ju vara mitt fel.

Här har vidare talats om de förhandlingar, som förts, och om att man nu har raderat bort en massa orättvisor. Ja visst! Radera bort också dem som finns kvar! När det nu talas om förhandlingar kan jag emellertid få hänvisa till en artikel i tidskriften Arbetsmarknaden av Sigrid Ekendahl, som inte är alldeles främmande för lönefrågor. Artikeln handlar just om hur det går till vid sådana här förhandlingar. Sigrid Ekendahl var medlem av likalönskommittén och vet som sagt hur det går till. Så här skriver hon — det säger rätt mycket: »Dessa förhandlingar förs på arbetsgiversidan uteslutande av män, som hittills i handling bjudit ett hårt motstånd mot raserandet av de avtalsbestämmelser, som är direkt diskriminerande mot kvinnorna. På arbetarsidan sitter också nästan uteslutande män, som hittills inte lyckats bryta arbetsgivarmotståndet.»

Jag tycker ju att de som representerar staten som arbetsgivare — mönsterarbetsgivaren, som bekant — skulle kunna ta ett tag för att bryta den orättfärdighet som här tyvärr fortfarande finns.

Också jag ber, herr talman, att få yrka bifall till reservation nr 3.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Vår motion om likalönsprincipens genomförande behandlas under en annan punkt på föredragningslistan, men jag anser det vara rationellast att i detta sammanhang framföra några korta synpunkter i anslutning till motionen.

Det är ju så, att denna fråga inte är ny. Den har tagits upp till behandling i riksdagen år efter år, och man kan väl säga att praktiskt taget alla argument för och emot nu är vädrade. Man kan säga att motståndarna har trängts tillbaka. Men det är nog också på det sättet att

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

de hittar på en hel del nya argument, och jag skall senare återkomma till ett av dessa s. k. nya argument.

Jag kan i detta sammanhang inte undgå att ta upp två huvudargument, som anföres mot likalönsprincipens genomförande. Man säger att om riksdagen skulle besluta om detta, skulle man inkräkta på de fria avtalsförhandlingarna. Jag måste säga att det är ett eländigt argument, som livet självt för länge sedan har slagit sönder och samman, ty det är väl på det sättet, att riksdagen år 1955 fattade principbeslut om förkortad arbetsvecka. Ligger inte det på samma plan som om riksdagen skulle fatta principbeslut om likalönen?

Det andra huvudargumentet som serveras är detta: vi har inte råd att bl. a. genomföra likalönsprincipen i det statliga lönesystemet. Ja, egentligen rör det sig om 150 miljoner kronor i ökade utgifter för stat och kommun. Man säger att vi inte har råd, och då måste ju slutsatsen bli att man genom att betala kvinnorna mindre skall försöka uppnå balans i statens och kommunernas budget. Jag måste säga att man inte skall försöka med detta slag av argument utan i stället bör försöka att vara positiv i bedömningen av denna fråga. Mig veterligt har ingen här stigit upp och sagt att han är motståndare till att genomföra likalönsprincipen, men man anför alla till buds stående argument mot denna princip, och det innebär ju realiter att man är motståndare till att genomföra den.

Men om det nu skulle vara så, att vi inte har råd att genomföra likalönsprincipen, gäller det att i alla fall vara positiv till frågan, och då kan man ju bland annat undersöka, om inte möjligheter föreligger att åstadkomma saker och ting som gör den statliga byråkration mindre, att låta kvasten gå och därmed också spara in dessa 150 miljoner kronor. Oavsett detta hävdar jag att den som år 1958 serverar detta argument, att vi inte har råd, samtidigt gör sig till tolk för en mycket odemokratisk uppfattning.

Reservanterna yrkar att likalönsprin-

cipen skall genomföras etappvis i det statliga lönesystemet. Herr Holmqvist har här likt en högborgerlig professor sökt att plocka fram argument mot det hela. Han har målat en skrämselfigur av hur det skulle komma att gestalta sig, om likalönsprincipen skulle genomföras.

Jag vill erinra om att det finns inte mindre än 68 000 eller 31,4 procent kvinnor i statstjänst. Det övervägande flertalet är placerade på löneplan A. Endast sex kvinnor är placerade som chefstjänstemän, medan i runt tal 2 000 chefsposter är besatta av män. Inte mindre än 54 procent av kvinnorna, eller i runt tal 36 000, är placerade i lönegraderna 1—6, medan endast 4,4 procent av de manliga befattningshavarna är placerade i dessa lönegrader. I lönegraderna A 14 och däröver finns 20,5 procent män och endast 6 procent kvinnor. Över 30 000 män befinner sig i dessa relativt höga lönegrader men endast något över 4 000 kvinnor.

När tillståndet är sådant, där staten är arbetsgivare, förstår man att det inte är lätt för statsmakterna att föreskriva, att orättvisan mot kvinnorna inom den kommunala och den privata sektorn avskaffas.

Jag ber med detta få deklarerera, att vi kommer att rösta för reservationen nr 3.

Fru WALLENTHEIM (s):

Herr talman! Det är med tacksamhet som man konstaterar att den stora debatt, som vi hade om dessa frågor förra året, har lett till resultat, och jag är förvissad om att civilministern positivt har medverkat till detta. Men vi kan naturligtvis ändå inte vara riktigt nöjda med resultatet, ty det faktum kvarstår att lönefrågan för det stora antalet kvinnor i statlig tjänst, som befinner sig under den manliga bottenlönegraden, fortfarande är olöst.

Jag tror att herr Holmqvist har rätt, då han så starkt understryker att detta är en mycket svår fråga. Ingen må väl förtänka att kvinnorna uppfattar det såsom en stor orättvisa, att denna behovslöneprincip tillämpas, som gör att

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

många kvinnor är så lågt placerade och att vi har ett så stort gap i fråga om bottenlönegraderna. Det är ett krav från kvinnligt håll att få detta tillrättalagt.

Emellertid tror jag att herr Holmqvist också har rätt i att det kommer att bli yrkanden om konsekvenshöjningar och att man följaktligen inte kan tänka sig att göra detta till en riksdagsfråga när det gäller lönegradsplaceringen. Här sades i debatten förra året och har sagts även nu — och arbetsmarknadens parter har ju anslutit sig till samma linje — att lönegradsplaceringarna måste ordnas upp genom fria förhandlingar. Även om jag i princip helt delar deras uppfattning, som gör sig till tolk för att vi måste få en ändring till det bättre på detta område, kan jag för min del inte frångå denna princip och kan sålunda, herr talman, inte ansluta mig till reservationen. Jag har emellertid velat göra denna principiella deklaration i frågan.

Fru GÄRDE WIDEMAR (fp):

Herr talman! Som motionär i denna fråga vill jag instämma i den reservation, som avgivits av fröken Andersson m. fl. till utskottsutlåtandet.

Även om jag blev glad över den i propositionen föreslagna uppflyttningen av vaktfruarna inom fångvården och sköterskorna inom mentalsjukvården, blev min besvikelse mycket stor över departementschefens uttalande, att likalönskommitténs betänkande i och för sig inte borde föranleda några vidare åtgärder från statsmakternas sida. Lönegradsplaceringen av statliga tjänster är visserligen numera föremål för förhandlingsöverenskommelser, men jag anser trots det att likalönsprincipens genomförande är en så speciell fråga, att riksdagen bör ge vissa direktiv.

Detta föreslogs också i likalönskommitténs betänkande. Där sägs det, att likalönsprincipen har sin största räckvidd, när det gäller lönegradsplaceringen av sådana tjänster, som visserligen inte är reserverade för kvinnor men som de facto uteslutande eller huvudsakligen innehas av kvinnor och som inte har

några direkta motsvarigheter bland de »manliga» tjänsterna. Det är i detta avseende som de väsentligaste avvikelserna från likalönsprincipen föreligger i det statliga lönesystemet, säger kommittén. Ett genomförande av likalönsprincipen förutsätter alltså en uppflyttning av alla dessa kvinnliga tjänster till den manliga bottenlönegraden.

Man fortsätter i kommittébetänkandet med att diskutera, hur likalönsprincipen i det avseendet skall genomföras, och uttalar till slut: »Statsmakterna kan och bör genom successiva åtgärder i riktning mot detta mål verka för ett fullföljande snarast möjligt av den redan påbörjade utjämningen av lönerna mellan män och kvinnor.»

Utskottet har helt frångått den uppfattning, som redovisas av likalönskommittén, och uttalar att det är »mest ändamålsenligt» att frågorna behandlas som förhandlingsfrågor. Vad utskottet menar därmed får vi själva försöka gissa oss till, eftersom det inte ges någon som helst förklaring till detta uttalande.

Jag instämmer helt med herr Holmqvist i att även om en sådan arbetsvärdering kommer till stånd, som är förutsatt i likalönskommitténs betänkande, så måste resultatet helt naturligt komma att gå i den riktningen, att de kvinnliga lägre tjänsterna flyttas upp till den manliga bottenlönegraden. I och med att man har accepterat principen om en bottenlönegrad måste ju den komma att gälla i stort sett för både män och kvinnor, om man skall ha likalönsprincipen.

Vi vet alla att det kostar mycket pengar att genomföra likalönsprincipen. Vi vet också, att den inte kan genomföras på en gång. Det har vi motionärer inte heller tänkt oss, utan vi har närmast föreslagit att riksdagen skulle fatta ett principbeslut i frågan och begära en plan för övergång etappvis till likalönsprincipen. Vi har alltså inte förutsatt, att riksdagen skulle behandla de särskilda tjänsterna eller grupper av tjänster och föreslå uppflyttning av dem, utan vårt önskemål har varit att riksdagen skulle fatta ett principbeslut, och jag

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

tror inte att ett sådant beslut skulle vara mindre ändamålsenligt än att vi helt överlämnar denna fråga åt de fria förhandlingarna. Inte heller tror jag att den fria förhandlingsrätten på något sätt skulle råka i fara, om riksdagen utfärdade sådana här direktiv.

Fröken Andersson har redan besvarat herr Holmqvists fråga, hur kansli- biträdena skulle komma att reagera, om kontorsbiträdena bleve uppflyttade i samma lönegrad, fastän de har ett mindre kvalificerat arbete. Jag tycker nog att man inte behöver spekulera i vare sig avundsjuka eller andra dåliga instinkter då det gäller tjänsternas lönegradsplacering. Från kvinnligt tjänstemannahåll har en mycket stor solidaritet visats, då man framställt kravet på likalönsprincipens genomförande. Vi vet alla, att man måste börja någonstans. Ingen får det ju bättre, om vi skjuter hela frågan på framtiden. Alla kan inte få en uppflyttning omedelbart, och jag tror att man på kvinnligt tjänstemannahåll gärna ser att det sker en successiv uppflyttning av grupp efter grupp. Hur herr Holmqvist kan påstå, att samhället och riksdagen skulle må bättre av att frågan löses förhandlingsvägen, det kan jag inte alls förstå.

Likalönskommitténs betänkande kom 1953. Nu har vi 1958. Under de fem år som gått har vi alltså fått det resultat vi nu ser, d. v. s. uppflyttning av det fåtal tjänster det här gäller — vaktfruarna och sköterskorna inom mentalsjukvården. Jag tycker nog att det går ganska långsamt och kan inte acceptera en sådan långsam tågordning för frågans fortsatta lösning utan anser det synnerligen önskvärt med en påstötning från riksdagens sida.

Som fröken Andersson påpekade, sköts ju löneförhandlingarna huvudsakligen av män både från arbetsgiversidan och från arbetstagersidan. Det är väl kanske ingenting att säga om det, men när det kommer många krav från både manliga och kvinnliga tjänstemän och då förhandlingssparterna inte har bestämda direktiv att följa, då går det kanske långsammare än nödvändigt med uppflytt-

ningen av de kvinnliga tjänsterna. Kravet på ett fullständigt genomförande av likalönsprincipen är tyvärr ännu inte accepterat av alla, och det finns de som tycker att det inte är så bråttom med den saken. Det är andra tjänstemän, som också trycker på och vill ha sina tjänster uppflyttade. Det sker ständigt en avvägning vid förhandlingarna av vilka tjänster som varje gång skall flyttas upp. Jag tror, att om riksdagen fattade ett principbeslut, skulle det gå att få likalönsprincipen för denna grupp av kvinnliga statstjänstemän genomförd i snabbare takt. Det råder för närvarande här en stor orättvisa. Man kan nog säga, att de kvinnliga tjänstemännen årligen gör en stor förlust intill dess likalönsprincipen blir genomförd. Vi måste också tänka på att vi har en internationell konvention på området, som Sverige visserligen inte undertecknat men som det är önskvärt att vi snarast möjligt kunde ansluta oss till.

Herr talman! Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till den av fröken Andersson m. fl. avgivna reservationen nr 3.

Herr ÅMAN (s):

Herr talman! Herr Sigfrid Larsson talade i sitt anförande för en arbetsledargrupp inom fångvården och råkade därvid säga, att han förvånat sig över att något bättre förhandlingsresultat inte uppnåtts och att detta kanske kunde bero på att deras organisation, Sveriges arbetsledarförbund, inte framfört deras önskemål med tillräcklig kraft. Jag vill på den punkten bara gendriva herr Larsson genom att säga, att denna organisation lagt ned ett utomordentligt arbete på att få denna grupp uppflyttad. Men den har liksom andra förbund inte lyckats få sina önskemål tillgodosedda på alla punkter. Jag tror att man bör akta sig för att se dessa förhandlingsresultat som något av Gud välsignat, något som man inte alls bör ändra på i något avseende och som det inte skulle finnas något fel på. Det är alldeles uppenbart, att varje förhandlingsomgång medför att man går därifrån med ett resultat, som

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

på många punkter är både otillfredsställande och objektivt sett mindre lyckat. Men på vilket förhandlingsområde i detta land gör man inte det? Man kan ju inte förutsätta, att man vid dessa förhandlingar skall lyckas rätta till allting. Jag är alldeles övertygad om att den grupp, som det här varit tal om, inte kommer att bli glömd av sitt förbund vid fortsatta resonemang. Men vad som kommer in i bilden — vilket jag inte skall dra in här — det är att det finns många andra liknande grupper. Man får alltså se över hela fältet och säga sig: Hur skall vi nu göra avstämningen mellan dessa grupper, hur skall vi kunna åstadkomma ett resultat som är någorlunda tillfredsställande? Det är klart att det kan bli både snett och vint i vissa fall, och jag delar deras uppfattning som gör gällande, att vi inte skall sitta här som nickegubbar och inte säga vad vi tycker om resultatet. Det är självklart, att riksdagen skall kunna säga, att på de och de punkterna har vi den och den uppfattningen. Men därifrån och till att ändra ett förhandlingsresultat är ett mycket långt steg. Det går inte. Riksdagen har en gång ändrat ett förhandlingsresultat i negativ riktning. Det gällde skyldigheten för lärare att fullgöra vakthållning vid skolmältider, en sak som det aldrig förhandlats om. Jag kommer för min del aldrig att medverka till att riksdagen fingrar på en uppgörelse vare sig i ena eller andra riktningen. Men det hindrar inte, att riksdagens ledamöter kan som herr Sigfrid Larsson säga, att man tycker att på den eller den punkten borde det se annorlunda ut. Sedan får de, som är sakkunniga, tala om varför man inte kunnat åstadkomma de ändrade relationer man önskat.

Jag har, herr talman, den uppfattningen, att man i det förhandlingsarbetet det här gäller, måste beakta statstjänstemännens samfälliga intressen. På den tiden när man inte hade några regelrätta förhandlingar fick statstjänstemännen springa i trapporna hos finansministern och petitionera, och riksdagen beslöt att man för den eller den

gruppen skulle göra så och så. Jag kan försäkra riksdagen, att den tiden vill ingen statstjänsteman ha tillbaka, ty det totala resultatet av detta arbetssätt var så dåligt, att man föredrar en förhandlingsverksamhet liknande den vi nu har med alla de konsekvenser, som den kan föra med sig, nämligen att när parterna slutligen kommit till en uppgörelse, man har att ta uppgörelsen eller förkasta den och börja resonemangen på nytt.

Jag skulle, herr talman, när det gäller den andra och kanske viktigaste frågan — nämligen den som gäller likalönsprincipen — med mycket glatt hjärta vilja instämma med reservanterna, om det inte hade varit så, att deras yrkande går ut på att uppdra åt Kungl. Maj:t att framlägga en plan för en etapplösning av frågan. Detta vittnar bara om hur litet man känner till de svårigheter, som möter i detta arbete. Jag är helt överens med min bänkkamrat, fru Gärde Widemar, när hon talar om den långsamma takt i vilken lösningen av frågan sker, och jag är helt överens med henne om att man bör göra vad man kan för att påskynda det hela. Men vi bör inte glömma bort, att många av dessa kvinnor, som tillhör bottenlönegraden, ju inte sitter fast i denna bottenlönegrad, utan en del av dem är kanske lika intresserade av att man öppnar befordringsgångar och skapar en slutlön på en viss nivå.

Problemet är alltså inte så enkelt, att det bara kan sägas, att vi här har en mängd kvinnor i en bottenlönegrad som förblir i denna bottenlönegrad. Många av de kvinnliga befattningshavarna ser gärna att de i stället för denna generella lyftning får möjligheter till befordran och möjligheter till avancemang på ett sätt som hittills inte har stått till förfogande. Det säger sig väl självt att detta är mycket väsentligt för dem ur både lönesynpunkt och pensionssynpunkt. Jag tror alltså inte på möjligheten att göra en bestämd plan. Jag kan bara vittna om hur svårt det skulle bli för civildepartementet att tillsammans med statstjänstemännens organisationer läg-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

ga fram en sådan plan, som innebar att de och de åtgärderna skulle vidtagas det och det året, eftersom det ju är så att hela lönekomplexet alltid måste behandlas samtidigt som en helhet.

Fröken Ebon Andersson sade, att man när det gäller kvinnorna i lönegrader ovanför bottenlönegraderna har genomfört likalönsprincipen. Jag är inte alls övertygad om att de kvinnor, som utan manliga kolleger är verksamma på sitt område och som är placerade i högre lönegrader, skulle ha haft den lönegradsplacering de nu har, om de från början i sitt yrke haft ett starkt inslag av män, ty det råder ingen tvekan om att vi över hela fältet — och det är ännu mera markant på den privata sektorn — har en lönesättning för kvinnor och män, som har sin historiska bakgrund och som sett ur de synpunkter, som anlagts av likalönskommittén, innebär en djup orättvisa mot kvinnosidan. Men frågan är mycket besvärlig, därför att vi inte kommer ifrån att de kvinnor, som är placerade låt oss säga i en högre lönegrad — jag skall inte ta kanslibiträderna, utan det finns andra — kanske jämför sig med vissa kvinnor i privat tjänst. Om man lyfter bottenlönenivån på den statliga sektorn — oavsett det gäller män eller kvinnor — kan man tvingas att även skjuta de flesta övriga löner över den allmänna arbetsmarknadens för att hålla vissa distanser och för att kunna bevara de befordringsmöjligheter, utan vilka man i regel inte får fram den ambition hos vederbörande som är nödvändig.

Jag har velat säga detta, inte därför att jag inte menar att man inte skulle försöka göra någonting, utan därför att jag tror att det förnuftigaste man kan göra är att låta de kvinnliga befattningshavarna och deras organisationer arbeta vidare på samma sätt som hittills i syfte att i varje speciellt förhandlingsläge tillgodose dessa kvinnliga befattningshavares intressen, antingen genom en höjning successivt av bottenlönegraden eller genom att skapa befordringsmöjligheter eller genom andra åtgärder. Det är visst inte sant, som här sagts, att de

kvinnliga befattningshavarna inte har inflytande på förhandlingsarbetet. Jag kan bara tala för TCO, men jag kan nämna att där är de kvinnliga befattningshavarna väl företrädde i förhandlingsdelegationen. De är alltså inte förtryckta från de manliga tjänstemännens sida när det gäller att få sina intressen tillgodosedda.

Anledningen till att jag velat säga detta är helt enkelt, att när den organisation, som alla vet att jag i min borgerliga gärning företräder, i sina yrkanden i år inte upptagit någon lyftning av bottenlöneläget — jag vet ingen annan organisation heller som gjort det — får detta inte fattas så, att dessa organisationer saknar intresse eller saknar avsikter att göra någonting på den punkten, utan det är helt enkelt så att man med hänsyn till alla de komplikationer, som ryms i detta förhandlingsarbete och detta lönearbete, vill hålla fältet öppet och göra vad som nu och framdeles vid den ena eller andra tidpunkten är mest tjänligt för dessa kvinnliga tjänstemän.

Jag skall bara, herr talman, ta ett exempel på hur besvärligt det hela kan bli. Vi hade härom året stora svårigheter när det gällde rekryteringen av manliga befattningshavare icke minst till posten och till järnvägen. Jag tillät mig då från detta podium säga, att det med hänsyn till marknadslöneläget var nödvändigt att göra någonting för att säkerställa rekryteringen av dessa befattningshavare. Det kan tänkas att vi till och med när det gäller befordringstjänster kommer i det läget, att vi tvingas vidta åtgärder för att se till, att vi får behålla den dugligaste och bästa arbetskraften. Det finns fält — jag skall av försiktighetsskäl inte nämna dem — som redan nu skulle kunna anföras såsom bristfyllda när det gäller befordrade tjänstemäns ställning i förhållande till vad man objektivt anser att de skulle kunna påräkna med hänsyn till det allmänna löneläget och önskvärldheten för stat och kommun att behålla dessa tjänstemän inom de områden, där de nu är verksamma. Detta gäller både kvinnor och män.

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

Det är klart att vi inte kan bortse från att det finns sådana ting också när det gäller kvinnliga tjänstemannagrupper. Det kan komma lägen där vi på ömse sidor måste säga oss, att just den här gången är det viktigare ur synpunkten av vad som objektivt är påkallat i fråga om funktionerna hos statens verk och organ att sätta in en stöt för att bevara eller förstärka den arbetskraft som behövs där. Jag kan inte — och det kan ingen löntagarrepresentant — befria mig från skyldigheten att också se på lönen såsom en väsentlig faktor när det gäller att reglera tillströmningen av behövlig arbetskraft till viktiga funktioner i både näringsliv och samhälle. Det är klart att denna marknadsmässiga funktion, som lönen också skall ha, den kan vi inte göra oss fullkomligt fria från, och det skapar komplikationer, ty man har ju på det statliga området — det skall jag gärna erkänna — ett starkt relativlönätänkande till följd av de skalor som man alltid arbetar med. Detta för med sig stora svårigheter när man skall lyfta en speciell grupp av tjänstemän med hänsyn till behovet av rekrytering, ty då säger de omkringliggande grupperna, inte minst de ovanföriggande, att den gamla relationen måste behållas och att man kan inte finna sig i den nivellering som en höjning av den ifrågasatta gruppen skulle innebära.

Jag vill alltså säga att detta är realiteter, men jag tror att man skall kunna komma till rätta med dem. Jag vill inte anmärka på reservanterna, jag vill i stället uttala min tacksamhet för att de har tagit upp denna fråga. Jag har med detta anförande, herr talman, velat framhålla att jag för min del — hur gärna jag än skulle vilja det, då jag helt delar reservanternas uppfattning om den långsamma takten — inte kan ansluta mig till ett beslut som innebär att man skulle utarbeta en bestämd plan för att rätta till detta förhållande, då jag vet att en sådan plan svårigen går att utarbeta.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Det var synd att herr Åman inte har läst vad reservanterna skriver. I så fall skulle kanske hans slutsats ha blivit en annan. Jag tillåter mig att citera ur reservationen, så att kammarens ledamöter vet vad vi har sagt. Där står: »Motionärerna anser önskvärt», och vi refererar där alltså motionärernas önskemål om en plan. Sedan säger vi: »Utskottet anser sig böra i huvudsak ansluta sig till den i motionerna framförda tanken på ett successivt genomförande av likalönsprincipen, vilket förslag måste anses ligga i linje med grunderna för likalönskommitténs betänkande. Utskottet föreslår därför, att riksdagen i anledning av de ifrågasvarande motionerna i skrivelse till Kungl. Maj:t ger till känna vad utskottet anför.»

Vi begär inte någon plan, inte alls, så herr Åman kan nog lugna sitt samvete.

I övrigt är jag tacksam för den uppfattning som herr Åman förde fram här; först och främst är jag tacksam för att herr Åman så att säga var mera konungslig än konungen själv och erkände, att likalönsprincipen inte är genomförd ens ovanför bottenlönegraden. Det stärker bara vårt krav. Men jag fick inte någon klarhet i vart herr Åman egentligen ville komma. Så många synpunkter, eller rättare sagt ståndpunkter, som kom fram på den korta stunden har jag sällan varit med om. Kontentan var väl, att det här skall inte riksdagen lägga sig i, saken är rättfärdig, förhandlingsvägen är allra bäst att gå, men förhandlingsresultat är å andra sidan ingenting heligt, utan där kan riksdagen säga vad riksdagen tycker. Ja, det är bara det som reservanterna ber om!

Herr ÅMAN (s) kort genmäle:

Jag är ledsen om jag överväldigade fröken Andersson med en massa synpunkter, men jag trodde att det skulle tjäna saken om hon fick reda på något litet av vad som ligger bakom vårt löne-maskineri och det sätt på vilket det arbetar. Hade jag vetat att det skulle tröt-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

ta henne skulle jag naturligtvis inte ha blivit så utförlig.

Vad sedan gäller det yrkande, som reservanterna här ställt, så har man i detta sagt att motionärerna anser önskvärdt att en plan framlägges, och man hänvisar till motionerna. Den som läser detta kan inte tro annat än att reservanterna menar, att här behövs någonting av planmässighet. Är det bara fråga om ett slätt uttalande om att man bör genomföra likalönsprincipen successivt — ja, herregud, vem har någonting att invända mot det? Det har ju sagts så många gånger, och jag vill gärna, herr talman, till protokollet ytterligare en gång anteckna, att jag är hundraprocentigt anhängare av att likalönsprincipen genomförs. Om den skall genomföras successivt eller på en gång är för mig egalt, huvudsaken är att den genomförs så snabbt som möjligt med beaktande av de intressen som man vid förhandlingarna här har att ta hänsyn till.

Och härvidlag menar jag att det inte är så, som fröken Andersson tycks vilja tro, att likalönsfrågan är det enda problem vi har. Vi har också bottenlönegruppernas befordringsfrågor, och jag vill inte försvara mig till att sälja vissa av dessa befordringsfrågor för att i första hand och utan hänsyn till de grupper det gäller få ett beslut i likalönsfrågan. Men gäller det som sagt en allmän vanlig deklaration att man är anhängare till ett genomförande — jag skall gärna tillägga: snabbast möjligt — av likalönsprincipen, då har fröken Andersson och jag inga som helst delade meningar. Avsikten med mitt anförande var helt enkelt att tala om, att dessa spörsmål för löntagarsidan inte är så enkla som man tror. Vi har dels att avväga våra intressen inbördes, dels också att räkna med att civilministern, trots att han har statsråds rang, agerar — och väl måste agera — såsom arbetsgivarrepresentant. Finge vi sitta på löntagarsidan och helt bestämma hur vi ville lösa lönefrågorna utan att ta hänsyn till kostnadsramar och annat, då skulle vi mycket snabbt kunna presentera ett förslag till en allmän lösning.

Men det går ju inte till på det sättet i praktiken, utan vi måste tyvärr vid förhandlingsbordet alltid räkna med att motparten presenterar de svårigheter som föreligger när det gäller att fylla våra förslagsramar med de resurser som finns tillgängliga.

Herr LARSSON, SIGFRID, (cp):

Herr talman! Jag skall inte diskutera vilka vägar man skall gå för att förverkliga likalönsprincipen. Jag begärde ordet med anledning av att herr Holmqvist sade: Varför ta upp frågan om dessa elva första förmän nu — det har väl inte hänt något sedan i fjol när vi diskuterade den saken?

Jo, det har i alla fall hänt, att den nya lönesättningen på detta område trädde i kraft den 1 juli i fjol, efter det att vi hade diskuterat saken. Nu framträder i gräll belysning de orättvisor som jag förmenar att denna grupp har blivit utsatt för. Ett exempel! Dessa föreståndare för kolonijordbruken har under sig lagledare, som har var sin grupp av interner att ta hand om. Lagledarna är underställda förmännen, men de är också placerade i A 9. På andra motsvarande områden i verkstadsdriften finns lagledare och yrkesmästare — detta gäller inte överallt, men vid de större verkstäderna är det så — och där råder skillnad i lön.

I senare delen av sitt anförande, i fråga om likalönsprincipen, sade herr Holmqvist, att det är klart att den som har mera kvalificerade arbetsuppgifter bör ha högre lön. Ja, nog har väl en förste förman vid en jordbrukskoloni mera kvalificerade uppgifter än lagledarna. Han har ensam ansvar för jordbruksdriften, och han har lagledarna under sig.

Vidare får vi inte glömma att förmännen har ansvar för betydande värden i form av dyrbara inventarier vid dessa jordbruk. Jag har nog hört någon siffra om hur många traktorer och hur många skördetröskor o. s. v. som det gäller, men jag kan inte ange någon exakt siff-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

ra, jag vet inte heller hur mycket pengar som omsätts i dessa jordbruk. Det är i alla fall fråga om betydande belopp. För-männen har alltså ett stort ansvar, och när en person har ett stort ansvar brukar det ju återspeglas på något sätt i lönesättningen.

Jag har inte fått någon uppgift om att det för ögonblicket råder några rekryteringssvårigheter på området, men man är inom fängvårdsstyrelsen allvarligt bekymrad för framtiden, eftersom man fruktar att man genom denna lönesättning skall få mindre kvalificerad arbetskraft. Och det kan innebära betydande förluster för staten om inte alla dessa jordbruk blir skötta rationellt av folk som har utbildning för ändamålet.

Jag är mycket tacksam för herr Åmans yttrande, att visst skall vi i riksdagen få diskutera dessa lönegradsplaceringsfrågor. Han tyckte att det var mycket lämpligt. Men längre än till att diskutera dem skulle vi inte få gå. Vi skulle inte få ändra något ens i sådana fall då något är uppenbart felaktigt, vilket jag tycker att jag har kunnat anföra exempel på. Herr Åman medgav, att det visst blir en del felaktigheter vid dessa förhandlingar. Att det är mänskligt och förklarligt, så många grupper som det finns, det förstår jag också. Men då bör väl inte förhandlingsresultaten vara absolut tabu för riksdagen. Näja, nu får vi se, herr Åman! Vi begärde visserligen i motionen en ändring, men även om det blir svårt för riksdagen att ändra något, så tycker jag nog att man skulle kunna få göra så mycket här i riksdagen att man kan säga: »Det där verkar att vara gålet, där är något fel!» Sådana kan begås, herr Åman. Kan vi inte be civilministern att titta på det? Jag menar inte att det skall ändras nu, utan jag menar att det skall ske när det blir nya underhandlingar. Jag är inte insatt i hur gången är vid dessa förhandlingar. Men skulle det verkligen vara alldeles omöjligt, sedan man har träffat en överenskommelse och nått ett förhandlingsresultat, att rätta till ett fel under det att avtalet löper, om man finner att ett fel har gjorts?

Jag tänkte mig närmast, att om riksdagen nu bifaller reservationen så skulle resultatet bli att man från civildepartementet tog kontakt med vederbörande personalorganisation, som skall förhandla. Jag vill säga herr Åman, att jag inte vet om dessa personer verkligen tillhör arbetsledarförbundet — jag bara antog det, men har inte undersökt det närmare. Man skulle i alla fall ta upp underhandlingar och få det felaktiga tillrättalagt.

Jag uppfattade herr Åman så, att han instämde i att man skulle göra på detta sätt, och jag hoppas att han då biträder yrkandet om bifall till reservation 2 och röstar för den.

Herr HOLMQVIST (s):

Herr talman! Till herr Larsson vill jag säga att jag ingalunda vill göra anspråk på att vara så sakkunnig som han på detta område, ty jag förstår av hans inlägg att han har studerat dessa tjänster ganska noga.

Jag har för min del haft som utgångspunkt det faktiska förhållandet, att det har förekommit förhandlingar mellan parterna och att fängvårdsstyrelsen har givit sin sanktion till den uppgörelse som har träffats. Jag förutsätter att man då har tagit all den hänsyn som man brukar ta till de argument som har kunnat föras fram.

När herr Larsson nämner, att det inte tycks föreligga några rekryteringssvårigheter beträffande här ifrågavarande tjänster, skulle det kanske kunna sägas att det väl inte är omöjligt att förhållandena på den enskilda marknaden kan komma att spela in, ty vi vet ju mycket väl att befälet inom jordbruket ännu inte har nått upp till den löneställning som gäller för arbetsledare inom industrien, ett förhållande som självklart också kan påverka den löneställning vi här talar om.

Jag begärde emellertid ordet för att bemöta en del av vad fröken Andersson, herr Helmer Persson och fru Gärde Widemar har sagt i diskussionen.

Fröken Andersson förklarade först,

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

att om det är så att riksdagen tillsätter en kommitté måste också riksdagen svara för att det förslag, som kommittén lägger fram, blir satt i verket.

Nej, fröken Andersson, ett sådant resonemang vill jag inte alls godkänna! Vi är ju alltid angelägna om att betona, när vi tillsätter en kommitté, att utredningen skall vara förutsättningslös. Ingen binder sig i förväg för att medverka till att genomföra en lösning av den eller den sorten. En kommitté kan bara ha till syfte att klarlägga ett problem. Några krav kan man inte ställa på riksdagen därför att den har tillsatt en kommitté.

Det är en sak. En annan är att jag tycker att även fröken Andersson skulle ha stor anledning att medge, att den här kommitténs arbete verkligen har satt spår efter sig i det praktiska handlandet. Jag vill gärna ge fröken Andersson och hennes kvinnliga kolleger här i kammarerna och i medkammaren det erkännandet, att de mycket effektivt under de senare åren har verkat för att vi inte skall glömma bort likalönskommitténs betänkande utan ha det i åtanke när vi diskuterar lönesättningen. Kan vi dessutom konstatera, att civilministern har tagit fasta på väsentliga delar av förslaget och fört fram dess principer till riksdagen, tror jag ändå att man kan säga, att det i alla fall har kommit ut åtskilligt av likalönskommitténs arbete.

Jag har lagt ned en del tid på att försöka tillägna mig det betraktelsesätt, som likalönskommittén har anlagt. Den har analyserat vad t. ex. ett kvinnligt biträde gör inom ett visst område och har då funnit att hon sysslar med sortering och stämpling under 4,1 procent av sin arbetstid, håller på med registrering och journalering 16,2 procent och tjänstgör i telefonväxel 4,3 procent etc. Kommittén har på detta sätt analyserat olika tjänster och konstaterat att de kvalifikationsmässigt är att jämföra med vissa andra tjänster. Nu säger fröken Andersson att det gäller att göra en ny värdering. Det arbete som vi gjorde var bara preliminärt och översiktligt, och

nu gäller det verkligen att försöka analysera vilka tjänster som är likvärdiga.

Jag är övertygad om att sådan analysering kommer att ske i fortsättningen. Frågan gäller här om vi skall säga, att civildepartementet skall göra en sådan analys och sedan lägga fram ett resultat därav, som vi i riksdagen skall ta ställning till, eller om man skall gå den andra vägen, d. v. s. ge organisationerna och civildepartementet frihet att vid förhandlingarna fortskridande analysera dessa faktorer och så småningom komma fram till en rättvisare avvägning än den vi har i dag.

Jag tror mera på den sistnämnda vägen, nämligen att vi skall överlåta åt organisationerna och förhandlarna att sköta saken. De har större förutsättningar att ta hänsyn till alla de faktorer som bör komma med i bedömningen, och det är åtskilliga.

Fröken Andersson och herr Helmer Persson tyckte att jag hade fört en »ynklig argumentering», det sista var den vokabulär som åtminstone herr Helmer Persson använde; det är möjligt att fröken Andersson inte tog till så kraftiga uttryck. Jag har emellertid inte hämtat mina argument ur annat än likalönskommitténs betänkande. När likalönskommittén säger att det förhållandet, att man lyfter upp kvinnorna, inte får föranleda att männen ställer anspråk på högre löner, så innebär detta enligt min mening att vi till en del måste låsa vissa tjänster. Vi kan inte gå med på krav på att komma vidare, utan får säga: nu skall vi bevara avvägningen för framtiden, och då låser man, såvitt jag förstår, de förhandlande parterna.

Nu skakar fröken Andersson på huvudet och menar tydligen att detta är att låsa betänkandet fel. Ja, är det möjligt att riksdagen kan nöja sig med fromma förhoppningar av den typ, som fru Gärde Widemar kom med när hon sade, att man inte skall tro att det finns sådan här avundsjuka mellan människor? Jag kan inte gå så långt som att bara tala om avundsjuka. Jag tycker för min del att det är ett berättigat krav, om jag vet med mig att jag gör ett mera

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

ansvarsfullt jobb än en annan person, att jag då också får betalt därefter. Vad har vi annars för normer att gå efter vid lönesättningen?

Jag kan använda ett annat argument. Jag kan säga, att det kan bli rekryteringssvårigheter därför att befattningshavarna tycker att det är orimligt att de skall arbeta för samma lön som vissa andra grupper. Det kan hända att folk under intryck av sådana stämningar lämnar anställningen, och vi tvingas att höja lönerna ur marknadslönesynpunkt, helt enkelt för att tjänsterna skall bli tillräckligt attraktiva. Vi kan inte utan vidare lösa likalönsfrågan separat, skild ifrån problematiken i övrigt när det gäller löneutvecklingen i vårt samhälle.

Jag skulle till sist vilja säga, att vi nu ändå tagit ett stort steg fram mot förverkligande av likalönsprincipen, då vi kommit dithän, att för samma tjänster betalas samma lön, oavsett om det är man eller kvinna som har den tjänsten. Jag tycker att redan detta är ett långt steg, och att vi nog har anledning säga oss, att vi nu i första hand bör inrikta oss på att få samma princip genomförd på den enskilda arbetsmarknaden.

Inom handeln, ett område som jag har sysslat med under flera år, har man många kvinnor anställda, och där är det alltså jämt så att männen har mer betalt. Det är ingenting unikt, utan det är ett utslag av de förhållanden som faktiskt är rådande på den enskilda arbetsmarknaden än i dag. Kunde dagens diskussion leda till att vi som sitter här allesammans tar oss före att efter måttet av våra krafter och vårt inflytande verka för att genomföra samma principer på den enskilda arbetsmarknaden, som redan finns på den statliga, då skulle vi förvisso också kunna räkna med att snabbare uppnå resultat i den fråga vi nu diskuterar. Vi kan inte rycka ut den statliga arbetsmarknaden ur sammanhanget och säga, att den är någonting alldeles för sig själv. Vad som sker på den statliga arbetsmarknaden kommer utan tvivel att få återverkningar på den kommunala sektorn och på

den enskilda arbetsmarknaden. När vi diskuterar lönesättningen för de statliga tjänstemännen, kan vi vara vissa om att det drar med sig konsekvenser på det kommunala fältet. Detta är i och för sig inget fel, men vi får inte blunda för att det också finns en verkan i motsatt riktning. Skall vi ha framgång i strävandena att få kvinnolönerna i paritet med männens löner, måste vi se till att den enskilda arbetsmarknaden inte släpar efter. Här finns, menar jag, den uppgift som vi måste lösa i första hand.

Civilministern har ingalunda ställt sig kallsinnig till en ytterligare utjämning mellan de manliga och kvinnliga lönerna. Han har bara menat, att vi bör gå den väg som vi gjort hittills, att vi låter detta bli en förhandlingsfråga. Jag är övertygad om att den uppfattningen är den riktiga, och därför vidhåller jag mitt bifallsyrkande till utskottets förslag.

Fröken ANDERSSON (h) kort genmäle:

Herr talman! Jag hade inte tänkt komma igen, men herr Holmqvist har missförstått mig på en rätt väsentlig punkt. Han säger, att om riksdagen begär en utredning, binder den sig inte för att genomföra ett visst resultat. Nej, tacka för det! Men riksdagen kan väl ändå ha rätt att få reda på resultatet. Förslaget har tydligen varit utsänt på remiss att döma av vad som står i propositionen, och då kan väl riksdagen ha rätt att få veta hur frågan ligger till. Det var bara detta jag menade med min reflexion i sammanhanget. Jag är naturligtvis inte så dum så jag tror att riksdagen skall gå med på allt vad en kommitté sitter och totar ihop. Riksdagen är väl inte alldeles bakom heller!

När man sedan ständigt talar om organisationerna, som klarar så mycket, vill jag säga, att rätt vad det är klarar kanske organisationerna allting, så att inte riksdagen heller behövs. Man får åtminstone nästan det intrycket, när man hör alla resonemangen som förs.

Man har sagt här att likalönskom-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

mitténs förslag har tagits upp och förbättringar skett på väsentliga punkter, men det bestrider jag, ty den väsentliga punkten är bottenlönegraden.

Jag vill tillägga vad jag flera gånger sagt i avdelningen, att det lönegradstänkande, som fått sitt uttryck här i dag, är något rent ut sagt beklämmande och en olycka för det ekonomiska livet i detta land.

Herr PERSSON, HELMER, (k) kort genmäle:

Herr talman! Det finns ett uttryck som heter »kineseri», och jag måste säga, att herr Holmqvist i sina bågge anföranden har använt mycket av kineseri i sina utläggningar. Jag vill emellertid inte förolämpa det stora kinesiska folket utan skulle nog vilja ha en annan beteckning, och i anledning av dagens debatt skulle jag vilja säga, att det varit åtskilligt av »holmqvisteri» i utläggningarna i denna fråga.

Saken är den, att herr Holmqvist motsätter sig att Sverige skall ratificera internationella arbetarorganisationens konvention om lika lön, och här i dag motsätter han sig också att man skall genomföra likalönsprincipen när det gäller de statligt anställda. Och, som jag sade tidigare, man mobiliserar upp alla möjliga svårigheter som kan finnas i sammanhanget.

Men är det inte på det sättet, att förvarenda reform, som skall genomföras, stöter man på praktiska svårigheter när reformen skall föras ut i livet? Jag är medveten om att också här möter svårigheter, men det är svårigheter som är till för att övervinnas. Därför fäster jag icke stort avseende vid alla de svårigheter, som herr Holmqvist och delvis herr Åman framfört. Det är inte fråga om någon lönenivellering. Men skall en sådan här sak genomföras, måste det ske planmässigt och icke planlöst, och därför tycker jag att herr Åmans argumentation inte var särskilt stark. Här gäller det att fastställa en princip, en handlingslinje. Att sedan genomföra den är inte bara som att vända handen, det me-

nar vi inte alls. Men man måste ha en handlingslinje, och det är detta och ingenting annat det nu rör sig om.

Fru HAMRIN-THORELL (fp):

Herr talman! För att inte behöva få ett eko av denna debatt under behandlingen av en annan punkt på dagordningen skulle jag redan nu vilja deklarerera min principiella ståndpunkt i frågan. Likalönsfrågan har ju behandlats i två utskott i sommar, dels statsutskottet och dels andra lagutskottet, i ena fallet i anledning av en Kungl. Maj:ts proposition och i andra fallet i anledning av en enskild motion. Den senare gäller den ratificering av 1951 års internationella konvention, som fru Gärde-Widemar omnämnde i sitt anförande.

Om riksdagen beslutar i enlighet med den reservation som är fogad till det utlåtande vi nu diskuterar, alltså statsutskottets utlåtande nr B 14 om ett successivt genomförande av likalönsprincipen, så kunde Sverige med betydligt renare samvete ratificera den internationella konventionen. Vårt internationella anseende fordrar också av oss att vi snart gör detta. Vi har diskuterat denna fråga förut, senast 1956, då jag tillhörde de motionärer som föreslog denna ratificering. Motionen avslogs då av riksdagen. Nu har kravet rests på nytt. Det är samma yrkande som den gången, men med en motivering som jag åtminstone på en punkt inte har kunnat dela. Därför har jag avgivit en blank reservation till andra lagutskottets utlåtande i denna fråga.

Det är uppenbart att motionärerna vill ha en lagstiftning om lönen på den privata arbetsmarknaden. Jag har åtminstone fattat deras motion så. Detta är något som vi ingalunda vill ha genomfört: vi vill ha kvar de avtalsförhandlingar, som nu förs på den privata arbetsmarknaden, men vi vill ha det successiva införande av likalönsprincipen, som vi nu diskuterar, markerat från statens sida. Det kan inte vara en förutsättning för ratificering av konventionen, att vi genomför något slags lagstiftning om lö-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

nen på den privata arbetsmarkanden. Det heter nämligen i artikel 2 i konventionen:

»Varje medlem skall med avseende å alla arbetstagare, på sätt som är förenligt med gällande ordning för fastställande av lönesatser, främja och, i den mån sagda ordning så medger, trygga tillämpningen av principen om lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.» Det står vidare att denna princip kan tillämpas på olika sätt, antingen genom lagstiftning eller genom i lag fastslagen eller erkänd ordning för bestämmande av lön eller genom kollektivavtal mellan arbetsgivare och arbetstagare eller genom de angivna utvägarna i förening.

Vi som förra gången motionerade i frågan menar alltså, att ett successivt genomförande av likalönsprincipen går i direkt linje med konventionens förslag. Att Sverige och den svenska riksdagen tar ställning i denna sak är ganska viktigt, ty det har seglat upp på den internationella horisonten en fråga, som vi annars kommer att få svårt att ta ställning till. I de förhandlingar om genomförande av ett frihandelsområde i Västeuropa, som sedan en tid pågått, har nämligen frågan om likalönsprincipen aktualiserats. Sverige kommer kanske i en ganska prekär situation, om vi inte accepterar denna princip och försöker genomföra den för vår räkning. I synnerhet Frankrike reser krav på att medlemsstaterna skall ha ratificerat konventionen för att inte en del länder i konkurrenshänseende skall komma i ett sämre läge än andra. Andra lagutskottet har också uppmärksammat detta och lämnat en liten dörr öppen i motiveringen till sitt avslagsyrkande. Det är väl meningen att vi skall kunna smita ut genom denna i en framtid, om svårigheterna blir för stora för Sveriges del. Är det då inte klokare att vi nu tar detta successiva genomförande av likalönsprincipen för att kunna ratificera den internationella konventionen?

Det är klart, herr talman, att jag efter vad jag nu sagt kommer att rösta för den reservation som är avgiven till ut-

låtande nr B 14 och att jag sedan även kommer att biträda förslaget om ratificering av konventionen.

Herr LARSSON, NILS THEODOR, (cp):

Herr talman! Vid de många årens debatter om likalönsprincipen har det visat sig nödvändigt att skapa definitioner. Den första och i mitt tycke den enda riktiga definitionen när det gäller ställningstagandet till likalönsprincipen är »lika lön för lika arbete». Var det den definitionen som likalönskommittén stannade för, när den år 1953 avgav sitt utlåtande? Nej, det var det inte. I den mycket omtalade 1951 års konvention hade man använt definitionen »lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde». Likalönskommittén begagnade inte den formuleringen heller, utan man stannade för att för svensk räkning formulera definitionen »lika lön för man och kvinna för likvärdig arbetsuppgift». Man bortsåg alltså från prestationens värde, och man bortsåg även från arbetsmarknadsprincipen.

Jag lyssnade med stor uppmärksamhet till herr Åmans anförande nyss i kammaren, och jag måste säga att jag — liksom efter vad jag antar även många andra av kammarens ledamöter — mycket uppskattade hans på sakkunskap byggda, tungt vägande inlägg. Bl. a. kunde man väl inte undgå att lägga märke till att han för sin del inte ansåg sig kunna bortse ifrån de arbetsmarknads-mässiga funktioner som lönen också har.

Jag skulle därför i huvudsak ha kunnat instämma med herr Åman, om inte herr Åman ansett sig å dragande kall och ämbetets vägnar behöva göra en liten svansviftning för reservanterna. På tal om reservanterna antar jag att fröken Andersson och herr Sundelin i dag är att lyckönska till herr Helmer Perssons värdefulla hjälp, denna gång kanske varmt uppskattad av reservanterna.

Herr Åman sade i sitt anförande bl. a. att statstjänstemännen inte vill ha tillbaka den tid då det gällde att springa i

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

trapporna och petitionera. Detta kan jag för min del förstå, och jag har ingenting att erinra mot detta hans uttalande. Men det var just sådana förhållanden som rådde då fröken Ebon Andersson och andra i mitten av 40-talet lyckades intressera riksdagens båda kamrar för att hos Kungl. Maj:t begära utredning om likalönsprincipen. Sedan dess har det hänt oerhört mycket på sex och ett halvt år under vilka likalönskommittén arbetade och på de år som har följt därefter. Vad som framför allt har hänt för den arbetstagande partens del är att statstjänargrupperna sammanslutit sig till mycket effektiva förhandlingsparter gentemot staten, företrädd av civildepartementet. Därför anser jag att situationen är en helt annan nu än den var då man under 40-talets senare hälft diskuterade likalönsprincipen. Jag tror att de starka förhandlingsrepresentanter som dessa löntagargrupper nu skickar fram har alla möjligheter — och det framgår också av de resultat som hitintills är redovisade — att tillvarata även kvinnornas berättigade krav och önskemål när det gäller lönesättningen för deras arbete.

Därför tror jag att det är fullt i enlighet med utvecklingen när departementschefen säger att likalönskommitténs betänkande i och för sig numera ej bör föranleda någon vidare åtgärd samt att de resterande frågorna bör betraktas som förhandlingsfrågor och behandlas i enlighet därmed. Jag tycker att kamrarna knappast borde behöva föra dessa debatter. Utvecklingen har lett oss fram till en situation som vi har accepterat och som inte rimmar med tanken, att man vid sidan av det reguljära förhandlingsarbetet på politisk väg skall försöka säkra en viss utveckling, upplagd efter en plan om vars möjligheter vi nyss hörde herr Åmans värdesättning.

Herr talman! Jag tycker allt talar för att man här följer departementschefen och statsutskottet.

Fröken ANDERSSON (h):

Herr talman! Jag ber om ursäkt för att jag kommer igen. Herr Larsson talar patetiskt om att utvecklingen har gått i den och den riktningen, men utvecklingen har också gått långt i en riktning motsatt den som herr Larsson verkade för i sin reservation till likalönskommitténs betänkande. I hans reservation står nämligen att kommitténs definition av likalönsprincipen borde kompletteras med orden »för likvärdig individuell prestation». Utvecklingen har med organisationernas hjälp definitivt gått i annan riktning.

Att lönen skall fastställas på grundval av likvärdig individuell prestation kan jag också gå med på, men det gäller inte bara i likalönsfrågan, utan det gäller över huvud taget lönesättningen på hela arbetsmarknaden. Men hur skall man, speciellt i lönegradstänkandets tid, kunna definiera likvärdig *individuell* prestation?

Jag har velat säga detta bara för undvikande av missförstånd. När herr Larsson vidare rullar på tungan, att herr Persson är på samma linje som vi, så säger jag, att om så själva Belsebub säger att två gånger två är fyra så tror jag på det ändå. Därmed ingen jämförelse i övrigt, herr talman.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr talmannen yttrade, att med anledning av vad därunder yrkats propositioner komme att framställas särskilt angående varje moment av utskottets i den nu ifrågavarande punkten gjorda hemställan.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. A hemställt.

Därefter gjorde herr talmannen enligt de i fråga om mom. B förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, sedan han upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig finna denna propo-

Ang. lönegradsplaceringen för vissa tjänster

sition vara med övervägande ja besvarad.

Fröken *Andersson* begärde votering, i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande B 14 punkten 1, mom. B, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av herr Ivar Johansson m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan kammarens ledamöter intagit sina platser samt voteringspropositionen ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid fröken *Andersson* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 76;

Nej — 55.

Därjämte hade 4 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Sedermera bifölls på gjord proposition vad utskottet i mom. C hemställt.

I fråga om mom. D, yttrade nu vidare herr talmannen, hade yrkats dels att vad utskottet i detta moment hemställt skulle bifallas, dels ock att det förslag skulle antagas som innefattades i den av fröken *Andersson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen; och förklarade herr talmannen, efter att hava upprepat propositionen på bifall till utskottets hemställan, sig anse denna proposition vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Sundelin* begärde votering i anledning varav uppsattes samt efter given varsel upplästes och godkändes en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i sitt utlåtande B 14 punkten 1, mom. D, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, antages det förslag, som innefattas i den av fröken *Andersson* m. fl. vid punkten avgivna reservationen.

Sedan denna voteringsproposition ånyo uppläst, verkställdes till en början omröstning genom uppresning. Herr talmannen förklarade, att enligt hans uppfattning flertalet röstat för ja-propositionen.

Då emellertid herr *Sundelin* begärde rösträkning, verkställdes nu votering medelst omröstningsapparat; och befunnos vid omröstningens slut rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 97;

Nej — 35.

Därjämte hade 3 ledamöter tillkännagivit, att de avstode från att rösta.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

Föredrogos ånyo och företogos punktvis till avgörande statsutskottets utlåtanden:

nr B 11, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln, avseende anslagen inom inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 2 och 3

Lades till handlingarna.

nr B 12, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under tolfte

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

huvudtiteln, avseende anslagen inom civildepartementets verksamhetsområde.

Punkten 1

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2

Lades till handlingarna.

nr B 26, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser inrikesdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

Punkten 1

Lades till handlingarna.

Punkten 2

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 3

Lades till handlingarna.

Vid förnyad föredragning av statsutskottets utlåtande nr B 38, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående statlig borgen för lån till Svenska skifferoljeaktiebolaget jämte i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr B 39, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag för budgetåret 1958/59 till statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

I propositionen nr B 1 hade Kungl. Maj:t under femte huvudtiteln, punkten 1, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialären-

den för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att

I. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranleddes av vad departementschefen förorddat;

II. godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

III. för budgetåret 1958/59 anvisa

1) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar ett förslagsanslag av 7 030 000 kronor;

2) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader ett förslagsanslag av 4 249 000 kronor;

3) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsansskaffning av inventarier m. m. ett reservationsanslag av 110 000 kronor;

4) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

5) till Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett reservationsanslag av 41 000 kronor;

6) till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. ett reservationsanslag av 100 kronor;

7) till Ersättning till inackorderingshem för driffförluster m. m. ett reservationsanslag av 60 000 kronor.

Vidare hade Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen B under kapitalbudgeten (bilaga 27, punkt 1), under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården för budgetåret 1958/59 anvisa ett investeringsanslag av 2 350 000 kronor.

I samband med Kungl. Maj:ts ifrågasvarande förslag hade utskottet till behandling förehäft följande motioner, nämligen

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

från första kammaren

I: B 18 av fru *Sjöström-Bengtsson* och herr *Sjödahl*,

I: B 19 av herr *Hesselbom* och

I: B 104 av herr *Per-Olof Hanson m. fl.*, samt

från andra kammaren

II: B 32 av fröken *Elmén* och

II: B 99 av herr *Rylander*.

I de likalydande motionerna I: B 104 (av herr *Per-Olof Hanson m. fl.*) och II: B 99 (av herr *Rylander*) hade hemställts, att riksdagen måtte besluta,

a) att ett anslag på kapitalbudgeten av 200 000 kronor skulle ställas till Kungl. Maj:ts förfogande att disponeras för förvärv av för ungdomsvårdsskola lämpad fastighet,

b) att anslag skulle beviljas för inrättande av en yrkesmästartjänst i Ae 9 vid yrkesskolan i Sundbo,

c) att anslag skulle beviljas för inrättande av en vårdartjänst i Ae 8 vid var och en av specialavdelningarna vid Lövsta, Långanäs, Fagared, Forsane, Sundbo, Margretelund och Ryagården,

d) att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att en expertkommitté måtte tillsättas för att centralt och i samarbete med socialstyrelsen leda en hela landet omfattande generalinventering av för familjevård lämpade privata hem.

I motionen I: B 19 (av herr *Hesselbom*) hade hemställts, att riksdagen måtte uttala, att en utbildning av Vemyra skolhem till yrkesskola och Gräskärns yrkesskola till skolhem borde göras till föremål för ytterligare prövning, innan programmet för om- och utbyggnad av Gräskärns ungdomsvårdsskola definitivt fastställdes.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på åberopade grunder hemställt, att riksdagen måtte

I. avslå motionen I: B 19;

II. avslå i motionerna I: B 104 och II: B 99 framställt yrkande om ett särskilt anslag för förvärv av fastighet för ungdomsskoleändamål;

III. avslå i motionerna I: B 104 och II: B 99 framställt yrkande beträffande generalinventering av för familjevård lämpade privata hem;

IV. avslå motionerna I: B 18 och II: B 32;

V. bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet över socialärenden för den 6 juni 1958 förordat;

VI. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 104 och II: B 99, såvitt nu vore i fråga, godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

VII. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 104 och II: B 99, såvitt de berörde ifrågavarande anslag, för budgetåret 1958/59 anvisa

a) å driftbudgeten under femte huvudtiteln

1) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Avlöningar ett förslagsanslag av 7 030 000 kronor;

2) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Omkostnader ett förslagsanslag av 4 249 000 kronor;

3) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Engångsansskaffning av inventarier m. m. ett reservationsanslag av 110 000 kronor;

4) till Statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården: Anordnande och drift av provisoriska förläggningar ett reservationsanslag av 100 000 kronor;

5) till Utbildning av personal vid skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett reservationsanslag av 41 000 kronor;

6) till Bidrag till inrättande av inackorderingshem m. m. ett reservationsanslag av 100 kronor;

7) till Ersättning till inackorderingshem för driftförluster m. m. ett reservationsanslag av 60 000 kronor;

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

b) å kapitalbudgeten under statens allmänna fastighetsfond

till Vissa byggnadsarbeten m. m. vid statens skolor tillhörande barna- och ungdomsvården ett investeringsanslag av 2 350 000 kronor.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Den i detta utskottsutlåtande föreslagna upprustningen av ungdomsvårdsskolorna är att hälsa med tillfredsställelse, även om man måste ha klart för sig, att de här föreslagna åtgärderna ingalunda är till fyllest. Man måste räkna med — och det gör både departementschefen och utskottet enligt vad jag kunnat finna — en fortsatt upprustning i den mån som pågående utredningar kan framlägga förslag.

Jag har emellertid, herr talman, i en motion riktat viss kritik mot förslaget om att utbygga Gräskärns ungdomsvårdsskola i Uddevalla till yrkesskola för elever över 15 år. I motionen påpekas det förhållandet, att man inom ett mycket begränsat område med en radie av 7 mil har inte mindre än sex ungdomsvårdsskolor. Jag har i min motion också påpekat vissa olägenheter, som följer av denna koncentration.

Att det har blivit på detta vis har sin historiska förklaring. Staten har ju av landsting och stiftelser övertagit tidigare upprättade ungdomsvårdsanstalter och sedan undan för undan utbyggt dessa skolor till större kapacitet och vidtagit åtgärder även i andra avseenden. Det har emellertid varit en olycklig utveckling som skett, då vi med hänsyn till bestående förhållanden fått en så stark koncentration av dessa speciella skolor inom ett så begränsat område. Jag har därför ställt mig tveksam till det lämpliga i att nu besluta om en utbyggnad av Gräskärnsskolan, som tidigare — det vill jag poängtera — har varit avsedd för ett minderårigt klientel och betecknats som ett skolhem.

Jag tror det hade varit lyckligt, om man funnit en annan lösning av denna fråga och bibehållit Gräskärnsskolan som skolhem för minderåriga och sökt sig till andra landamären när det gällt att

få till stånd en ökad kapacitet beträffande skolorna för det äldre klientelet.

Nu är jag emellertid väl medveten om att jag inte kan rå på ett enhälligt statsutskott. Jag kommer därför inte, herr talman, att ställa något yrkande, men jag anser det vara viktigt, att kammaren har klart för sig att det beslut, den i dag går att fatta, inte i allo är lyckligt ur den synpunkt, som jag här har framfört. Kammaren bör vara på det klara med att det beslutet i vissa avseenden kan få olyckliga konsekvenser.

Jag har, herr talman, inget yrkande.

Herr HANSON, PER-OLOF, (fp):

Herr talman! Eftersom jag är motionär i detta sammanhang skulle jag vilja tillåta mig att göra några små randanmärkningar, vilka emellertid inte kommer att utmynna i något yrkande.

Det framgår klart av utlåtandet, att utskottet erkänner det berättigade i de synpunkter som jag har framfört i motionen. Utskottet erkänner — och det gjorde det redan förra året — att platsbristen vid ungdomsvårdsskolorna är oroväckande. De erfarenheter vi har haft under det senaste året bara understryker detta förhållande. I själva verket läser vi ju ganska ofta i tidningspalterna om följderna därav. De redan beslutade förstärkningar vid Lövsta och Ryagården, som nu skall genomföras, räcker ju inte till, utan även sedan de genomförts kommer en ganska betydande platsbrist att kvarstå räknat på hela platsantalet. Det rör sig väl om ungefär 15 procent i platsbrist.

Jag kan alltså bara starkt understryka vad utskottet här säger om att det är angeläget att få en förstärkning av vårdresurserna.

En annan sak som jag vill fästa uppmärksamheten på är det förslag till förstärkning av vårdartjänsterna på vissa av specialavdelningarna som framförts i motionen. Förslaget har bland annat sammanhang med säkerhetsfrågorna. Det är ju notoriskt att man återför rymlingar till dessa skolor, och veckan efter ger de sig i väg igen och stjälar en bil

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

eller ställer till med allt möjligt annat för både sig själva och andra. Detta är mycket olustigt och olyckligt inte minst ur klienteletts egen synpunkt. Utskottet uttrycker nu den förhoppningen att Kungl. Maj:t skall följa utvecklingen i detta avseende, och det tror jag att det finns all anledning att man gör.

Jag vill också säga några ord om fosterhemmen utan att ta upp någon särskild argumentation. Vad det här gäller är ju att skaffa fosterhem som i någon omfattning kan utnyttjas såsom alternativ till intagning på ungdomsvårdsskolor.

Slutligen vill jag bara säga att den brist på platser och på personal, som vi här har, otvivelaktigt varje år i inte få fall leder till att ungdom, som är på glid, kommer definitivt på sned, ungdom som kunde ha klarats om vårdresurserna varit bättre och lämpligare utformade. Jag kan för min del inte se detta annat än som en ytterligare illustration till det ganska välbekanta faktum, att vi mitt under den ganska ståtliga uppbyggnaden av det svenska sociala välfärdssamhället lätt glömmes bort, eller i varje fall försummas, en del små grupper.

Jag har, herr talman, intet yrkande.

Herr **MOGÅRD** (s):

Herr talman! Jag vill instämna med båda de föregående talarna i att det är glädjande, att man försöker häva den mycket avsevärda platsbristen vid våra ungdomsvårdsskolor, särskilt Lövsta och yrkesskolorna. Det förhåller sig ju faktiskt så att platsbristen, som för några månader sedan var 156, kommer att minska högst betydligt genom de åtgärder riksdagen beslöt i våras och de, som vi nu har framför oss. Dessa båda riksdagsbeslut innebär en förstärkning med 116 nya vårdplatser.

Särskilt vill jag framhålla, att det är mycket tacknämligt att departementschefen — liksom nu även utskottet — föreslår att Hammargårdens skolhem strax utanför Stockholm skall förvandlas från skolhem, som på lång tid icke

varit fullbelagt, till att bli en yrkesskola. Departementschefen framhåller mycket starkt, att det är behovet just för Stockholms del som dikterar detta förslag, och jag vill livligt understryka den saken. Jag skulle också vilja understryka vad departementschefen och även utskottet säger om behovet inte bara av att förvandla skolhemmet på Hammargården till en yrkesskola med 20 platser utan även av förslaget att dit förlägga en specialavdelning, vilken senare fråga föreslås bli underkastad vidare utredning av vederbörande myndigheter.

Det är just i fråga om denna specialavdelning som jag har ett mycket trängande och allvarligt önskemål att framföra. Vi vet alla, att ungdomsbrottsligheten i huvudsak är ett storstadsproblem, främst ett stockholmsproblem. Större delen av det klientel, som frekventerar både Lövsta och våra yrkesskolor i övrigt, är ju faktiskt pojkar och flickor som hamnat i Stockholm — de flesta är ingalunda barnfödda här, men de har i alla fall kommit hit. Här har deras utveckling inte varit god utan de har blivit i hög grad missanpassade.

För Stockholms stads barnavårdsmyndigheter har det blivit ett stort problem, hur man skall kunna klara dessa ungdomar. Man har ju ingen rätt att låsa in de elever, som mottages på ungdomshemmen eller vid den kommunala barnavårdens och ungdomsvårdens egna anstalter, utan de skall via domstolarna för skyddsuppfostran överlämnas till statens omvårdnad. Det är på den statliga anstaltsvårdens område som platstillgången lämnat mycket övrigt att önska. Utvecklingen har gått i den riktningen att en mängd ungdomar, som av domstol hänvisats till barnavårdsnämnd för skyddsuppfostran och placering å ungdomsvårdsskolorna, icke där kunnat beredas plats.

Visserligen har staden ett par institutioner, där dessa ungdomar placeras i avvaktan på intagningen vid ungdomsvårdsskola, men väntetiden har ofta blivit månader. Ungdomarna på dessa övergångsanstalter, om jag får kalla dem så, är mycket illa utsatta för frestelser

Ang. anslag till ungdomsvårdsskolorna m. m.

på olika sätt. Man kan inte heller behandla dem på samma vis som vid en sluten anstalt. De får röra sig tämligen fritt. Många av dem arbetar inne i staden, och man kan säga att de är praktiskt taget fria, bortsett från den tillsynspersonalen vid dessa anstalter skall utöva så att säga under fria former.

Det uppstår här ett mycket besvärligt ungdomsklientel. Och vad som just nu särskilt vållar bekymmer är somliga av dessa ungdomars hemfallenhet åt spritmissbruk. Jag är säker om att damerna och herrarna, liksom många främlingar som kommer resande till Stockholm, förvånar sig över den mängd av berusade ungdomar som man möter överallt. Denna kraftiga fylleritendens hos ungdomen är mycket beklaglig och obehaglig. Jag vill inte påstå att den kännetecknar ungdomen i allmänhet — det vore alldeles fel — utan jag tror att många av dessa bråkiga, halv- eller helberusade slynglar, som man möter, i själva verket tillhör just denna grupp av ungdomar, som går här i staden och väntar på att bli överförda till statens ungdomsvårdsskolor.

För att ingen skall tro, att jag talar känslösamt nonsens, ber jag att få referera en liten rapport, som jag i förra veckan — jag tillhör nämligen barnavårdsnämnden här i staden — mottog från föreståndaren för den anstalt vi har för att ta emot de pojkar, vilka av domstol överlämnats till barnavårdsnämnden för omhändertagande för skydds-
uppfostran på ungdomsvårdsskola.

Rektorn för denna anstalt avlämnar följande rapport, som bara avser två dagar i förra veckan — jag behöver ju inte här nämna namnen på pojkarna. Ena dagen rapporteras två gossar, den ene född år 1942 och den andre år 1941, redlöst berusade kl. 22. De var bjudna på brännvin i Ältaberg av pojkar från staden. Samma dag hittades en gosse, som var född år 1941, sovande i skogen starkt berusad. Samma dag anhölls en av eleverna för fylleri i staden; han var född år 1941. Dagen därpå var flera pojkar starkt berusade; en var född år 1941, en år 1938, två år 1943 och en år 1939. Det förekom även s. k. sniffberus-

ning, en narkotikaliknande berusning med thinner, som i vissa ungdomskretsar förefaller populär. Pojkarna hade uppträtt störande och skrånande. Två gånger nekade de medfölja jourhavande assistenten. Först sedan radiopolisen anlät återvände de till pojkhemmet. Av dessa nio fall var åtta pojkar, som väntade på anstaltsplacering. Detta är bara ett axplock ur den numera nära nog kroniska berusningsflora, som kännetecknar dessa ungdomar. De är inte många, men deras beteende är djupt störande och föregelseväckande och smittosamt.

Varför jag kommer in på detta just nu är dels för att fästa riksdagens uppmärksamhet på ett förhållande, som är akut och farligt och som utvecklas mer och mer, och dels för att verkligen med tacksamhet erkänna att departementschefen när det gäller omvandlingen av skolhemmet Hammargården, nära Stockholm, förutsätter — och även fått statsutskottets välsignelse till den saken — att det skall upprättas en specialavdelning på denna anstalt. Denna specialavdelnings art är inte skisserad. Jag för min del skulle vilja säga att vad som nu är trängande nödvändigt på detta område är att upprätta en institution för alkoholistvård just för dessa unga pojkar. Det gäller för övrigt även unga flickor. Dessa pojkar är inte sådana som bara super sig fulla på lördagskvällen någon gång då och då — det kan ju vara en sak för sig — utan det är ungdomar som har råkat i allvarlig fara för en bestående alkoholism. Ibland har de varit nära delirium. Vi trodde när vi avskafade motbokssystemet, att den gamla fyllbultsgenerationen skulle försvinna på ett eller annat sätt. Här växer upp en ny generation, som kan bli ytterligt farlig för samhällets välfärd och lugn och som som vi måste ta itu med.

Vår alkoholistvård saknar i detta nu praktiskt taget alla möjligheter för en effektiv medicinsk behandling av det unga alkoholistklientelet. Jag skulle med hänsyn till dessa 15 å 20 pojkar — när det nu projekteras en specialavdelning vid Hammargården — verkligen vilja rekommendera att det blir en anstalt för

alkoholsjuka ungdomar ur detta ungdomsvårdsskoleklientel. För flickor kan det förhålla sig på samma sätt, ehuru fallen inte är så många. Om vi går ned i Kungsträdgården, skall vi dock till vår häpnad och förtvivlan finna många flickor som är berusade. Somliga av dem väntar på att få plats på en ungdomsvårdsskola för flickor. Den första behandlingen bör ges på en medicinsk anstalt. En sådan kan bara förläggas nära ett stort sinnessjukhus, och Hammargården har ju nära till Stockholms vårdmöjligheter. Det motsvarande kvinnliga klientelet, som är förvarat på Ryagården vid Örkelljunga, har för sin del nära till sinnessjukhuset i Hälsingborg. Att placera dylika anstalter för alkoholistvård långt bort från sinnessjukhusen och deras resurser, tror jag är oekonomiskt och olämpligt.

Jag skulle därför till mitt anförande just vilja lägga den rekommendationen att statsmakterna snabbt upprättar ett medicinskt behandlingsinstitut för ungdomsvårdsskoleklientelet när det gäller alkoholsjukdomar.

Jag har utöver detta inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtanden:

nr B 40, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående vissa anslag till universitetssjukhusen m. m. jämte i ämnet väckt motion; och

nr B 41, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag till strålskyddsverksamhet m. m. för budgetåret 1958/59 m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.

Föredrogs ånyo statsutskottets utlåtande nr B 42, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående organisationen av statens institut för folkhälsan m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

Kungl. Maj:t hade i propositionen nr B 1 under elfte huvudtiteln, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 6 juni 1958, föreslagit riksdagen att dels godkänna av departementschefen förordade riktlinjer för organisationen av statens institut för folkhälsan, dels be- myndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens institut för folkhälsan, som föranleddes av vad departementschefen förordat, dels godkänna av departementschefen förordad avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59, dels ock till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar och till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader för nämnda budgetår under elfte huvudtiteln anvisa förslagsanslag av 3 260 000 respektive 748 000 kronor.

Utredningen i ärendet återfanns i det vid propositionen nr 83 till innevarande års förra riksdag fogade statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 21 februari 1958.

I förevarande sammanhang hade utskottet till behandling förehäft

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Edström* (I: B 8) och den andra inom andra kammaren av herr *von Friesen m. fl.* (II: B 7), i vilka föreslagits, att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle hemställa, att Kungl. Maj:t till nästa års riksdag måtte framlägga förslag till ut- och ombyggnad av folkhälsoinstitutets lokaler, samt att det vid institutets allmänhygieniska avdelning måtte från 1 juli 1958 inrättas följande befattningar: en förste kemisttjänst (Ae 23), en teknisk laboratorstjänst (Ae 26) samt en bi-

Ang. organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.

trädande avdelningsföreståndarbefattning, denna sistnämnda tjänst som arvodestjänst på förordnande tills vidare (arvode motsvarande Be 1),

dels två likalydande motioner, väckta den ena inom första kammaren av herr *Damström m. fl.* (I: B 26) och den andra inom andra kammaren av herr *Fredriksson m. fl.* (II: B 23), i vilka föreslågts riksdagen att hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t till nästa riksdag måtte framlägga förslag till utbyggnad av yrkeshygieniska avdelningens lokaler samt att i anslutning härtill måtte framläggas tidsram för den förstärkning av avdelningens personella resurser, som funnes böra ske.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att riksdagen måtte

I. godkänna de förslag till riktlinjer för organisationen av statens institut för folkhälsan, som angivits i statsrådsprotokollet över inrikesärenden för den 21 februari 1958;

II. med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: B 8 och II: B 7, såvitt nu vore i fråga,

a) bemyndiga Kungl. Maj:t att vidtaga de ändringar i personalförteckningen för statens institut för folkhälsan, som föranleddes av vad departementschefen i statsrådsprotokollet förordat;

b) godkänna under punkten införd avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1958/59;

c) till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 3 260 000 kronor;

III. till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader för budgetåret 1958/59 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 748 000 kronor;

IV. avslå motionerna I: B 8 och II: B 7 samt I: B 26 och II: B 23, förstnämnda båda motioner i vad de icke behandlats under II. ovan;

V. i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i utlåtandet anförde angående en översyn av institutets taxa.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! En sanning, som förvisso förtjänar att upprepas av och till i den svenska riksdagen, är att ett folks dyrbaraste ägodel är en god folkhälsa. Statens institut för folkhälsan intar en nyckelposition i vårt samhälle. I allt hälso-befrämjande samt sjukdoms- och olycksfallsbekämpande arbete är profylax effektivare och billigare än terapi. Det är viktigare att förhindra att sjukdom eller olycksfall över huvud taget uppkommer än att behandla redan sjuka. Ett intimt samarbete förefinnes redan mellan folkhälsoinstitutet å ena sidan, medicinalstyrelsen, karolinska institutet, yrkesinspektionen och de vetenskapliga forskningsråden å den andra beträffande dessa frågor.

Under sådana förhållanden måste man beteckna det för vårt samhälle högst deletärt, att folkhälsoinstitutets trängande behov av modernisering och omorganisation uppskjutits snart ett årtionde. Detta har inneburit en betydande eftersläpning för institutet såväl i fråga om utveckling som arbetskapacitet, med som följd dels sämre hygieniska förhållanden på skilda områden och därav försakade onödiga sjukdoms- och dödsfall, dels betydande ekonomiska förluster för landet. Tänk bara på vilka miljonförluster landet vållats genom att bestämmelserna i giftstadgan om förbud att använda arsenikimpregnerat virke icke kunnat revideras därför att folkhälsoinstitutets kontrollundersökning inte utförts! Det är årligen många tiotal miljoner som därigenom gått förlorade för folkhushållet.

Jag vill även anförda ett par andra exempel. Det går väl knappast en dag utan att man i pressen konfronteras med luftföroreningsproblemet i städerna och dess konsekvenser. Om utskottets förslag bifalles och man alltså inte får den minsta personalförstärkning på institutets allmänhygieniska avdelning, innebär detta att Sverige sannolikt inom snar

Ang. organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.

framtid kommer att vara ett av de fåtal kulturländer, som inte vetenskapligt påbörjat studier över luftföreningarna i de större städerna och deras betydelse för uppkomsten av ett flertal olika sjukdomstillstånd. Som jämförelse kan nämnas att man såväl i Danmark som i Norge tagit upp denna fråga till intensiv bearbetning. Situationen vid folkhälsoinstitutet är för närvarande den — och det har utskottets avdelning vid ett besök själv kunnat förvissa sig om — att sådana undersökningar ej kan påbörjas förrän personal erhållits.

Det är inte så länge sedan vi här i kammaren diskuterade, hur Stockholms flygfältsfråga skulle ordnas. Vi fick olika uppgifter om vad människan kan tåla av vanligt trafikbuller. Kommunikationsdepartementet satte i samband därmed i gång en utredning genom folkhälsoinstitutet, men betecknande är att denna, som var mycket obetydlig och egentligen bara bestod i studium av viss litteratur samt av möjligheten hur man lagstiftningsvägen skulle kunna angripa samhällsbullret, endast kunde göras med biträde av en tillfälligt anställd person.

Den allmänhygieniska avdelningen, som har att handlägga frågor av nu nämnd karaktär, har varken kemist eller högskoleutbildad tekniker till sitt förfogande. Alla vet vi ju hur ofta hälsovårdsärenden — t. o. m. de enklare som hälsovårdsnämnderna själva skall handlägga — fordrar medverkan av kvalificerad kemisk-teknisk sakkunskap. Det är därför som jag tillsammans med några andra av kammarens ledamöter i en motion hemställt, att på denna punkt en personalförstärkning omedelbart måtte komma till stånd. Omorganisations- och decentraliseringsfrågorna föregripes ju ej av ett sådant beslut, då departementschefen i propositionen bestämt uttalat sig för att den allmänhygieniska avdelningen även i framtiden skall behållas som en enhet.

Som av de båda i ärendet föreliggande motionerna framgår, är det även trängande, att bättre arbetsförhållanden åstadkommes på yrkeshygieniska avdelningen. Till följd av bristen på personal vid

folkhälsoinstitutet har uppstått en stagnation i det hygieniska arbetet på arbetsplatserna med allt vad det betyder i form av onödigt lidande, sjukdom samt minskad produktion och arbetsförtjänst. Som en följd av det dåliga allmänna intresset för preventiva åtgärder på detta område har vi fått ett ökat antal rättsliga ingripanden i samband med uppkomna skadeståndsfrågor etc. Att olösta eller oskickligt handhavda yrkeshygieniska frågor har en obehaglig förmåga att inflamma samarbetet mellan arbetsmarknadens parter är väl känt. De snabba tekniska framstegen kräver att hälsovården även snabbt anpassas efter de förändrade förhållandena i dess strävan att skydda hälsa och liv.

Vi har i landet upplevt den unika situationen, att man i den tid av starkt socialt framåtskridande, som 1950-talet innebär, helt avstått från initiativ i denna för stora människogrupper så utomordentligt viktiga fråga. Det som hindrar en omedelbar lösning av denna avdelnings organisation är att man ännu inte avgjort, om man skall företa en viss decentralisering, t. ex. genom att förlägga en yrkeshygienisk avdelning även i Göteborg. Men det måste dock ur alla synpunkter framstå som mycket angeläget att till ett minimum förkorta den ytterligare organisationstid, som erfordras för att få till stånd åtminstone en funktionsduglig arbetshygienisk enhet i vårt land. Detta är den andra punkten i motionerna I: B 8 samt II: B 7 ävensom det väsentliga innehållet i motionerna I: B 26 samt II: B 23, och jag vill sluta med att yrka bifall till motionerna I: B 8 samt II: B 7 men i övrigt yrka bifall till utskottets förslag.

Herr ANDERSSON, BIRGER, (s):

Herr talman! Det är väl ingen i denna kammare som har någon annan uppfattning än herr Edström när det gäller betydelsen av en god folkhälsa.

Vi har inom statsutskottets tredje avdelning på grund av det intresse vi hyser för folkhälsoinstitutet besökt detta. Vi har intervjuat cheferna där, grund-

Ang. organisationen av statens institut för folkhälsan m. m.

ligt besett anläggningen och tagit del av de bekymmer, som vederbörande avdelningschefer har. Efter detta studium på ort och ställe har vi gjort vårt ställningstagande. Vi har funnit att längre än vad utskottet här sträcker sig kan man just nu för tillfället inte komma. Vi har instämt med departementschefen, när han sagt att det är angeläget med en förstärkning i den mån resurserna tillåter. Men å andra sidan har utskottet i likhet med departementschefen ansett att en mer omfattande upprustning av institutet bör vägas mot andra konkurrerande behov och har därför kunnat godta den föreslagna utbyggnadsetappen.

Med utgångspunkt från detta ställningstagande kan vi ju säga att herr Edströms motion har behandlats så välvilligt som vi för närvarande kan göra. Utskottet har betonat att vad som i motionen har anförts bör beaktas vid prövningen av förslag till ytterligare förstärkningar, och utskottet har anförat att de allmänhygieniska och de yrkeshygieniska avdelningarna har en särskilt stark arbetsbelastning. Det är ingen som svävar i okunnighet därom, men förslaget om personalförstärkningar får som sagt vägas mot andra konkurrerande behov. När nu här skett en upprustning — visserligen inte så stor, men dock en förstärkning — har detta i varje fall visat att intresse finns och att man försöker åstadkomma den personalförstärkning som just nu kan göras.

Lokalfrågan är viktig, men byggnadsstyrelsen, som är det verk som bör utreda och komma med förslag beträffande statliga byggnader, bör få yttra sig om detta, innan riksdagen kan fatta något beslut. Utskottet förutsätter att byggnadsstyrelsen skall få till uppgift att överse lokalbehovet och att riksdagen så småningom skall besluta om dessa ting. Jag vill därför än en gång betona att motionerna behandlats så välvilligt som över huvud taget varit möjligt.

Vidare har utskottet tryckt på taxefrågan på grund av den stora skillnaden mellan institutets inkomster och utgifter — för budgetåret 1956/57 utgjorde inkomsterna 411 000 kronor och mot detta

svarade en utgift av 3 248 000 kronor. Det är klart att det inte bara är av rent statsfinansiella skäl som vi inom utskottet föreslår en översyn av taxorna, utan vi gör det även för att det skall bli möjligt att under de närmaste åren tillgodose ytterligare krav på personalförstärkningar.

Herr talman! Jag skall inte inveckla mig i något längre resonemang om detta, utan vill härmed endast yrka bifall till utskottets förslag.

Herr **EDSTRÖM** (fp):

Herr talman! Jag är tacksam för utskottets välvilliga behandling av min motion. Jag vill dock än en gång understryka att statens institut för folkhälsan intar en nyckelposition i det svenska samhället, och vill framhålla, hur stora problem här föreligger samt hur stora värden såväl ur hälsosynpunkt som ur ekonomisk synpunkt som äventyras, om ej välviljan ett annat år sträcker ännu längre.

Herr **ANDERSSON, BIRGER**, (s):

Herr talman! Det är ju så, att det pågår utredningar beträffande organisationen av folkhälsoinstitutet. Innan dessa utredningar är färdiga, bör man i varje fall lugna sig och se vad som kan göras.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu ifrågasvarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till utskottets hemställan med den ändring, som föranleddes av bifall till motionerna nr I: B 8 och II: B 7; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos ånyo och lades till handlingarna statsutskottets utlåtanden:

nr B 43, i anledning av riksdagens år 1957 församlade revisorers berättelse angående verkställd granskning av stats-

verket, i vad berättelsen avser reserv-
anspensionsförmåner inom försvaret; och

nr B 44, i anledning av riksdagens år
1957 församlade revisorers berättelse an-
gående verkställd granskning av stats-
verket, i vad berättelsen avser vissa kost-
nader m. m. vid omstationering av stats-
tjänstemän.

Föredrogos ånyo statsutskottets utlå-
tanden:

nr B 45, i anledning av riksdagens år
1957 församlade revisorers berättelse an-
gående verkställd granskning av stats-
verket, i vad berättelsen avser allmänna
resereglementet m. m.;

nr B 46, i anledning av riksdagens år
1957 församlade revisorers berättelse an-
gående verkställd granskning av stats-
verket, i vad berättelsen avser utrikes
tjänsteresor; och

nr B 47, i anledning av Kungl. Maj:ts
i statsverkspropositionen B gjorda fram-
ställning angående vissa avsättningar till
budgetutjämningsfonden samt ianspråk-
tagande av vissa medel från samma fond
för avbetalning å statsskulden.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hem-
ställt bifölls.

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets
betänkanden:

nr B 2, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
angående ändrad lydelse av punkten 3
av övergångsbestämmelserna till förord-
ningen den 23 november 1956 (nr 554)
om investeringsavgift för år 1957; och

nr B 3, i anledning av Kungl. Maj:ts
proposition med förslag till förordning
om ändrad lydelse av 3 § förordningen
den 19 november 1914 (nr 383) angä-
ende stämpelavgiften.

Vad utskottet i dessa betänkanden
hemställt bifölls.

Om stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland

Föredrogs ånyo bankoutskottets utlå-
tande nr B 1, i anledning av väckta mo-
tioner om utredning rörande statens stöd
till utbyggnad av skogsindustrien i Norr-
land.

I två inom riksdagen väckta, till ban-
koutskottet hänvisade, likalydande mo-
tioner, nr B 38 i första kammaren av
herr Nilsson, Hjalmar, m. fl., och nr B 46
i andra kammaren av herr Norén m. fl.,
hade hemställts, att riksdagen i skrivel-
se till Kungl. Maj:t måtte anhålla om ut-
redning rörande statens stöd till utbyg-
gnad av skogsindustrien i Norrland.

Utskottet hade i det nu ifrågavarande
utlåtandet av angivna orsaker hemställt,
att motionerna I: B 38 och II: B 46 icke
måtte till någon riksdagens åtgärd för-
anleda.

Herr NILSSON, HJALMAR, (s):

Herr talman! Bankoutskottet har här
efter en mycket välvillig skrivning av-
styrkt vår motion med begäran om en
utredning rörande statens stöd till ut-
byggnad av skogsindustrien i Norrland.
Jag skall här endast med några ord klar-
göra bakgrunden till denna motion.

Bakgrunden är egentligen den brist på
arbetsmöjligheter som för närvarande
råder i Norrland. Där finns ett befolk-
ningsöverskott, som delvis uppkommit
på grund av rätt kraftiga rationalise-
ringar inom industrien. Den övertaliga
befolkningen har en tendens att flytta
från nordligaste till södra Norrland för
att småningom hamna i den mellan-
svenska industrien. Det är framför allt
ungdomen som flyttar, de bästa pojkar-
na och flickorna. Det är den värdeful-
laste arbetskraften som på detta sätt
flyttar från Norrland, och vi, som lever
och bor där uppe, kan inte stillatigan-
de åse detta. Vi har sagt oss att man på
något sätt måste kunna utbygga våra
industrier eller skapa nya industrier för
att ge sysselsättning åt arbetskraften där
uppe. Fortsätter den nuvarande utflytt-
ningen, kan det nämligen innebära, att
den redan befintliga industrien i Norr-

Om stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland

land — även skogsindustrien och skogsbruket — småningom kan få brist på arbetskraft.

För några år sedan framlades en utredning om skogsindustrien, SOU 1956: 33. I denna klargjordes, att det fanns ett virkesöverskott i Norrland. Detta var så stort, att utredningen tillrådde en utbyggnad av industrien där. Domänstyrelsen har i sitt remissyttrande understrukit, att det finns ett visst överskott av virke i Norrland. Råvaran är alltså för handen, och det finns möjligheter att göra en utbyggnad av industrien.

Men i motionen har vi riktat in oss på något annat, som utskottet kanske inte har beaktat tillräckligt, nämligen den ytterligare förädling av skogsprodukterna, som man onekligen kan komma fram till. En sådan förädling kan i sin tur innebära en fortsatt utbyggnad av industrien. Härvidlag har vi i motionen knutit an till den av Kungl. Maj:t tillsatta utredningen om på vad sätt man skall använda en del av LKAB:s blivande vinst för eventuellt utökad forskning och för att bereda ökad sysselsättning i Norrland. Departementschefen har i direktiven pekat på att man skulle kunna tänka sig att använda en del av denna vinst bl. a. för att stödja sådan projektering och försöksverksamhet som inte kan komma till stånd på annat sätt, bland annat eftersom stora riskmoment är förenade därmed. Dessutom skulle man kunna understödja forskning och uppfinnarverksamhet. Vi anser att pengarna skulle lika väl kunna användas på detta område som på andra områden, ty även om det pågår en rätt omfattande forskning när det gäller trä, behövs ytterligare stöd härvidlag. Jag är medveten om att man inom vissa delar av cellulosaindustrien anslår medel till byggande av egna laboratorier, där forskning sker i syfte att bättre tillvarata produkterna och ytterligare förädla varan, men med statens stöd tror jag man kan medverka till en snabbare utveckling på detta område.

Jag har fäst mig vid att remissinstanserna har varit inne på samma fråga. Jag skall här peka på vad handelskam-

maren i Gävle säger. Handelskammaren anser, att aktuella behov föreligger för att stödja speciellt de trätekniska och träkemiska avdelningarna vid våra tekniska gymnasier. Handelskammaren är alltså inne på att man behöver stödja de tekniska gymnasierna, så att deras möjligheter att utbilda experter ökas. Handelskammaren i Sundsvall anför, att det egentligen inte är en utökning av industriens kapacitet som är det mest angelägna behovet. Det är å ena sidan rationaliseringar och å andra sidan utbyggnad av skogsindustrien i riktning mot ökad förädling som man främst skall sträva efter. Det är ju i praktiken detta som vi har varit inne på i vår motion, nämligen en ytterligare förädling av råvaran träet.

Det egendomliga är dock att dessa remissinstanser, som är inne på praktiskt taget samma linje som vi, ändå har avstyrkt motionen. Detta har även utskottet gjort, trots att utskottet ansett, att det föreligger behov av stöd på detta område. Utskottet har hängt upp sitt avstyrkande på att statsrådet och chefen för handelsdepartementet i en proposition vid förra riksdagen sagt att man skall göra en ny sågverksinventering. Jag vet inte vad denna nya inventering egentligen kan innebära på detta område. Är man överens om att man bör stödja forskningen och förädlingen, kan man väl redan nu vidtaga erforderliga åtgärder. Jag tycker inte att man skall vänta på den nya inventeringen. Företrädarna för skogen har nämligen klart utsagt, att det finns tillräckligt av råvaran, och gör man en ytterligare förädling, behöver man inte öka avverkningarna så mycket.

Med detta, herr talman, har jag gett en liten bakgrund till motionens tillkomst och motiverat, varför vi anser att denna fråga bör lösas. Jag ber att få yrka bifall till motionerna B 38 i första kammaren och B 46 i andra kammaren.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Motionärerna vill ha en utredning rörande statens stöd till ut-

Om stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland

byggnad av skogsindustrien i Norrland. Frågan är betydelsefull, och det är bra att den väckts återigen. Jag tolkar detta bl. a. så, att motionärerna önskar framhålla nödvändigheten av planmässig utbyggnad av skogsindustrien i Norrland. För min egen del vill jag säga, att detta på intet sätt står i motsats till önskvärdheten av att skogsindustrien i södra Sverige utbygges.

Jag tycker nog att motionären herr Hjalmar Nilsson tolkade utskottets utlåtande alltför generöst, när han sade att det var en välvillig skrivning, men den saken är kanske inte någon primär fråga i detta sammanhang.

Herr Nilsson erinrade om vad domänstyrelsen anför i sitt remissvar. Jag citerar ur utskottsutlåtandet: »Vad nu sagts har lett till att styrelsen trots de förutnämnda siffermässiga virkesbalanserna kommit till att en viss ytterligare utbyggnad av skogsindustrien i Norrland är nödvändig.» Men också domänstyrelsen är mycket försiktig, i varje fall när det gäller att uttala sig om möjligheterna att bygga ut skogsindustrien i övre Norrland. Vi har tidigare här i riksdagen — med återopande av bl. a. den stora norrlandsutredningen — sagt att råvarubetingelserna icke medger någon utbyggnad av skogsindustrien i Norrland. Men allting visar, att man kalkylerat fel och att betingelserna nu är mycket goda. Bland annat har ju kommerskollegium i samråd med statens skogsforskningsinstitut nu framlagt en undersökning av de skogliga råvarutillgångarna. Därav framgår, att man anser det ur alla synpunkter nödvändigt, att avverkningarna i Norrbottens län höjes med 20 procent. Då har man icke tagit med i beräkningen de ganska stora skogsområden i fjällbygden som icke kan avverkas på grund av att vägar och andra transportbetingelser saknas. Vidare visar undersökningen, att 25 procent av det i Norrbotten avverkade virket transporteras till län, som själva har skogliga råvarutillgångar, som inte bara är tillräckliga för den skogsindustri, som nu finns, utan också medger ytterligare utbyggnad av denna — jag syftar närmast på mellersta Norrland.

Vad jag här vill framhålla är att det är nödvändigt att man med utgångspunkt från denna inventering, dels ur nationalekonomisk synpunkt och dels med tanke på sysselsättningen, inte minst i Norrbotten, vidtar de åtgärder som erfordras för utbyggnaden av skogsindustrien i Norrland. Det bör väl sägas i sanningens namn att staten redan är rätt hårt engagerad på detta område, men staten måste ändå engagera sig ytterligare. Det är önskvärt att bland annat i Norrbotten med hänsyn till råvarutillgångarna bygga ut skogsindustrierna till 30 å 40 procents ökad kapacitet.

Vi har nämligen att ta hänsyn till följande förhållande. Trots de redovisade råvarutillgångarna måste man exempelvis vid Båtskärsnäs sågverk när som helst genom rationalisering av sågverket avskeda halva arbetsstyrkan, d. v. s. 90 man, vilket skulle innebära något av en katastrof för detta sågverkssamhälle. Vi har vidare Törefors, som ännu ingenting är gjort åt, där man med hänsyn till råvaruresurserna allvarligt måste överväga att bygga upp en wallboardfabrik. Vidare måste man utifrån vad som är ekonomiskt förnuftigt och med hänsyn till de senaste rönen också överväga att i det norrländska inlandet bygga upp skogsindustrier. Detta har sin stora betydelse även för småsågarna. Om den saken skall jag inte yttra mig något mera. Jag har i tidigare sammanhang här i riksdagen påvisat nödvändigheten av att småsågarna kan bli av med sitt sågverksavfall.

Vad som förvånar mig är Landsorganisationen remissyttrande. Landsorganisationen anför enligt utskottet: »Landsorganisationen hänvisar till de resultat som framkommit av Södra Sveriges skogsindustriutrednings arbete och erinrar om att denna utredning visar, att behovet av en utbyggnad av skogsindustrien framför allt föreligger i södra och östra Sverige, medan skogsindustrien i Norrland redan är tämligen väl utbyggd i förhållande till de där befintliga råvarutillgångarna.»

Jag beklagar att landsorganisationen är så dåligt underrättad, att den inte vet att den senaste inventeringen visar att

Om stöd till utbyggnad av skogsindustrien i Norrland

råvarutillgångarna medger en påtaglig utbyggnad av skogsindustrierna i Norrland. Jag måste säga att landsorganisationen här har fullständigt fel.

Jag vill till detta ännu en gång nämna, att jag icke på något sätt motsätter mig en utbyggnad av skogsindustrierna i södra Sverige. Tvärtom har jag tidigare understrukt nödvändigheten av att så sker. Detta kan bäst bevisas bland annat genom vår inställning till statens skogsindustriens engagemang för att bygga upp en skogsindustri i Otterbäcken i Skaraborgs län.

Herr BOO (s):

Herr talman! Om man ser på de remissyttranden som föreligger i anledning av denna motion, måste man väl som herr Hjalmar Nilsson konstatera, att utskottet har behandlat motionerna med all välvilja. Remissinstanserna har avstyrkt en sådan utredning, som motionärerna önskat, och utskottet har nödgats gå samma väg. Utskottet har emellertid understrukt, att motionerna är värda allt beaktande, och utskottet har sedan flera år klart för sig, att dessa frågor om näringslivets utbyggnad i Norrland är både viktiga, stora och svår-bemästrade.

Det har under årens lopp väckts en rad motioner och gjorts olika utredningar i detta sammanhang. Utskottet har tidigare redovisat detta. En utredning om stöd till näringslivets utbyggnad i Norrland genom att en viss del av statens vinst i LKAB avsättes för detta ändamål pågår nu. Av direktiven för den utredningen framgår, att den skall syssla med en stor del av de problem, som motionärerna vill ha utredda, även om motionärerna skulle vilja gå betydligt längre än vad den utredning jag nämnt har sig förelagt.

Vidare har vi under de senast gångna åren haft en hel rad regionala utredningar där uppe i Norrland. Vi har haft Toreutredningen och den s. k. Tornedalsutredningen, som pågår i länsstyrelsens regi. Den senare har framlagt ett betän-

kande och kommer med ytterligare ett. Länsstyrelsen i Norrbotten har under våren dessutom vänt sig till regeringen med en hemställan om en större utredning om näringslivets förhållanden i Norrbottens län. Denna framställning ifrån länsstyrelsen är föremål för regeringens prövning f. n.

Utskottet har dessutom vid flera tillfällen, när man behandlat motioner i detta sammanhang, sagt ifrån att det är angeläget att det blir en inventering av kvarstående norrlandsfrågor, som kommit fram i samband med de tidigare stora norrlandsutredningarna. Vi känner också till att i de just aktuella frågorna om utbyggnad av skogsindustrien pågår utredningar av de olika intressenter som verkar inom denna näringsgren i Norrland, utredningar som avser att belysa dessa intressenters möjligheter och förutsättningar att göra en utbyggnad av näringslivet inom skogsindustriens område.

Detta, herr talman, har alltså lett oss fram till att vi inte kunnat tillstyrka motionen, även om vi anser att detta är ett stort och viktigt problem.

Det finns dock vissa sammanhang, som bör klarläggas för att man skall få bättre möjligheter att bedöma vilka förutsättningar som finns för en utbyggnad av skogsindustrien. De båda föregående talarna har utgått ifrån att det finns ett överskott på skoglig råvara inom stora delar av Norrland. Herr Helmer Persson är förvånad över Landsorganisationens yttrande i detta avseende. Men om herr Helmer Persson även läser vad de andra remissinstanserna säger, får han nog ett bestämt intryck av att det inte finns någon enig uppfattning om att det föreligger ett sådant virkesöverskott. Sveriges industriförbund anför för sin del, efter att ha anslutit sig till ett yttrande ifrån samarbetsutskottet inom denna näringsgren, att det överskott, som redovisas i 1954 års balans, genom industriens egna åtgöranden kommer att inom en ganska kort tid vara förbrukat. Det finns alltså ingen entydig mening, som säger, att här finns ett överskott på råvara, så det hela bara är en fråga om att bygga ut.

Om ratificering av en konvention ang. likalönsprincipen

Därför har utskottet understrukit angelägenheten av att få denna grund för fortsatt diskussion ytterligare klarlagd. Vi hälsar med tillfredsställelse att chefen för handelsdepartementet redan i fjol gjorde en sådan beställning till riksdagen i proposition nr 138. Genom att man får sådana fortlöpande virkesbalanser och även genom den sågverksinventering, som herr Hjalmar Nilsson var något förvånad över att vi begärde, får man ett bättre underlag för bedömningen av dessa viktiga frågor.

Med detta, herr talman, har jag motiverat utskottets ställningstagande och ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad, gjordes i enlighet med de därunder framkomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu förevarande utlåtandet hemställt samt vidare på bifall till de i ämnet väckta motionerna; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av bankoutskottets utlåtande nr B 2, i anledning av fullmäktiges i riksgäldskontoret framställning med förslag till ändring i reglementet för riksgäldskontoret, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo och lades till handlingarna bankoutskottets memorial nr B 3 angående regleringen för budgetåret 1958/59 av utgifterna under huvudtiteln Riksdagen och dess verk m. m.

Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets utlåtande nr B 4, i anledning av väckta motioner om åtgärder för firandet av 150-årsminnet av 1809 års regeringsforms tillkomst, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo första lagutskottets utlåtanden:

nr B 1, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ratifikation av europeisk utlämningskonvention;

nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändring i slutbestämmelserna till luftfartslagen den 6 juni 1957 (nr 297);

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kvinnas behörighet till prästerlig tjänst, m. m.; och

nr B 9, i anledning av väckt motion om bättre skydd för den enskilde mot offentlighet av menliga uppgifter i personundersökning i brottmål.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Vid förnyad föredragning av andra lagutskottets utlåtande nr B 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till förordning om ändring av 6 § familjebidragförordningen den 29 mars 1946 (nr 99), dels ock i ämnet väckt motion, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Om ratificering av en konvention ang. likalönsprincipen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr B 8, i anledning av väckt motion om svensk ratificering av 1951 års internationella konvention angående likalönsprincipen, m. m.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr B 123, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herrar *Persson*, *Helmer*, och *Norling* hemställt, att riksdagen måtte uttala, att Sverige borde ratificera Internationella arbetsorganisationens konvention nr 100 av år 1951 om lika lön och åtföljande rekommendation nr 90 samt i skrivelse till Kungl. Maj:t giva denna mening till känna.

Om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen

Med den i motionerna berörda konventionen avsågs en vid Internationella arbetsorganisationens allmänna konferens år 1951 antagen konvention (nr 100) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde. Med den i motionerna berörda rekommendationen avsågs en vid sagda konferens antagen rekommendation (nr 90) angående lika lön för män och kvinnor för arbete av lika värde.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopande grunder hemställt, att förevarande motion, I: B 123, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade anmälts av fru *Hamrin-Thorell* och fröken *Wetterström*, vilka likväl ej antytt sin åsikt.

Herr PERSSON, HELMER, (k):

Herr talman! Jag ber att med hänvisning till vad jag yttrade i samband med statsutskottets utlåtande nr B 14 få yrka bifall till motionen nr B 123 i första kammaren.

Överläggningen ansågs härmed slutad, varefter herr förste vice talmannen, som för en stund övertagit ledningen av kammarens förhandlingar, yttrade, att i avseende på det under behandling varande utlåtandet endast yrkats, av herr *Persson, Helmer*, att kammaren skulle bifalla den i ämnet väckta motionen.

Sedermera gjordes propositioner, först på bifall till utskottets hemställan samt vidare enligt herr Helmer Perssons yrkande; och förklarades den förra propositionen, som upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen

Föredrogs ånyo andra lagutskottets utlåtande nr B 9, i anledning av väckt motion om viss ändring av 59 § arbetarskyddslagen.

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr B 41, vilken behandlats av andra lagutskottet, hade herr *Norling* hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring av 59 § arbetarskyddslagen, att tillverkare av produkter, vari inginge hälsofarliga ämnen, ålades laglig skyldighet att avge deklaration härom.

Utskottet hade i det nu föredragna utlåtandet på anförda skäl hemställt, att förevarande motion, I: B 41, icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr NORLING (k):

Herr talman! Orsaken till att jag i en motion föreslagit en ändring av 59 § arbetarskyddslagen är att flera olycksfall har inträffat, som är av sådan art, att åtgärder bör vidtagas genom en lagändring.

Jag skall endast relatera ett par fall som har inträffat för en tid sedan i Göteborg. På en arbetsplats var en arbetare sysselsatt med renovering i ett rum. Av en händelse kom en person till rummet och fann då målaren ligga medvetlös på golvet, bedövad av något ämne i den färg som han hade använt. I ett annat fall var två målare sysselsatta med sprutmålning i ett bergtrum. En kamrat, som skulle besöka dem, fann de båda målarna ligga medvetlösa. Han förde dem ut i friska luften, där de så småningom repade sig. Detta är inte enstaka fall. Flera liknande olyckor har inträffat.

Liknande olycksfall kan hända vem som helst som arbetar med de nya färgerna, eftersom det i dessa ingår en del kemiska ämnen som utlöser gaser, vilka vid arbete inomhus kan framkalla olyckor. Detta har blivit ett stort problem bland de arbetare som sysselsätter sig med målning. Man vet ännu mycket litet om de följdvärkningar sådana olyckor kan få för hälsan i framtiden för dem som drabbas av dessa förgiftningar. Det är många nya färger som tillkommit under senare år och vilkas kemiska sammansättning man vet mycket litet om.

Ang. ändrade bestämmelser om elektriska anläggningar

Bl. a. finns det plastfärger som av målarna kallas PVA-färger och som innehåller lösningsmedel som bl. a. används vid framställning av giftgaser för militärt bruk.

Under arbetet med dessa färger frigger farliga ämnen i form av gas, syret i rummet förbrukas, och arbetaren blir omtöcknad, så att han inte förstår vad som har inträffat. Det kan gå flera timmar, innan medvetlöshet inträder. Arbetarens omdömesförmåga avtrubbas, och i stället för att inse att han måste lämna den gaskammare han befinner sig i, känner han bara en stark trötthet, så att han känner sig i behov av vila. Därvid infinner sig lätt medvetlöshet liksom i de fall jag har nämnt.

De terpentinfärger, som man tidigare använde, gav alltid förvarning vid hotande förgiftning, i det att ögonen började rinna och näsan irriterades, så att arbetet ej kunde fortsättas. De nya plastfärgerna ger inte någon sådan förvarning. Därför har jag i motionen föreslagit att den berörda paragrafen ändras så, att det blir en laglig plikt att deklarerera, att varan innehåller farliga ämnen, samt att hänvisa till lämpliga skyddsmedel mot skada.

Färgfabrikanterna visar ringa intresse, även om man vet att färgen kan förorsaka skada, dels för att inte blotta vilka kemiska ämnen man använder till färgen och dels för att inte andra fabrikanter skall kunna utnyttja situationen i konkurrenssyfte.

Även från arbetsgivarhåll uttalas att de hemliga färgernas tillverkare bör ha så mycket ansvar för andra människors liv och hälsa, att varning utfärdas vid användning av färgerna.

Nu har arbetarskyddsstyrelsen i sitt utlåtande till motionen lovat att under innevarande år för Kungl. Maj:t framlägga förslag om ändringar i arbetarskyddslagen, som skulle täcka motionens syfte. Utskottet har av denna anledning yrkat att motionen icke få föranleda någon riksdagens åtgärd.

Då således motionens syfte tillgodoses genom arbetarskyddsstyrelsens bebadade åtgärd har jag inget yrkande.

Efter härmed slutad överläggning bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Vid förnyad föredragning av tredje lagutskottets utlåtande nr B 1, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 12 maj 1917 (nr 189) om expropriation m. m., dels ock i ämnet väckta motioner, bifölls vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Ang. ändrade bestämmelser om elektriska anläggningar

Föredrogs ånyo tredje lagutskottets utlåtande nr B 2, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar, dels ock i ämnet väckt motion.

Genom en den 6 juni 1958 dagtecknad proposition, nr B 30, vilken hänvisats till lagutskottet samt behandlats av tredje lagutskottet, hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att antaga vid propositionen fogat förslag till lag angående ändring i lagen den 27 juni 1902 (nr 71), innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar.

I samband med propositionen hade utskottet behandlat en i anledning av propositionen väckt motion, nr B 42, i första kammaren av herr *Hesselbom*. I motionen hade hemställts, att riksdagen måtte dels besluta att 4 § tredje stycket i lagen den 27 juni 1902 (nr 71) skulle givas i motionen föreslagen lydelse, dels besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till en fullständig omarbetning av lagen av den 27 juni 1902 (nr 71), varvid hänsyn borde tagas till den tekniska utvecklingen och till vad i motionen anförts beträffande definitionen av elektrisk anläggning.

Ang. ändrade bestämmelser om elektriska anläggningar

Utskottet hade i det nu ifrågavarande utlåtandet av angivna orsaker hemställt,

A. att riksdagen måtte — med avslag å motionen I: B 42, i vad däri hemställts om antagande av viss i motionen föreslagna lydelse av 4 § tredje stycket lagen den 27 juni 1902, innefattande vissa bestämmelser om elektriska anläggningar — för sin del antaga det genom propositionen framlagda lagförslaget;

B. att motionen I: B 42 i övrigt, i den mån den icke besvarats med vad utskottet i utlåtandet anfört, ej måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! Jag har i en motion, väckt i anledning av det föreliggande förslaget till ändring av lagen om elektriska anläggningar, framfört viss kritik mot förslaget. Jag har i motionen ställt två yrkanden. Det första går ut på en sådan ändring i Kungl. Maj:ts förslag, att man skulle förtydliga uttrycket »en spänning av högst tvåhundrafemtio volt» till »normalt förekommande driftspänning, i regel högst tvåhundrafemtio volt». Jag har motiverat detta med att det särskilt inom landsbygdistributionen är svårt för kraftverksdistributören att hålla en så jämn spänning att man under alla förhållanden kan garantera att spänningen inte, framför allt under lågbelastningstid på nätterna, vid något tillfälle i någon mån kan överstiga det nämnda värdet. Konsekvensen av det av Kungl. Maj:t föreslagna stadgandet skulle ju bli att en förbrukare redan vid ett obetydligt överskridande av den nämnda spänningen kunde begära skadestånd av kraftleverantören.

Utskottet invänder mot detta resonemang, att statsmakterna i olika avseenden har gått in för en upprustning av ledningsnätet på landsbygden; man räknar därmed med att överföringsförhållandena skall bli så gynnsamma, att man inte skall behöva löpa denna risk. Nu är det emellertid tyvärr så, att denna upprustning kommer att ta åtskilliga år i anspråk. I medvetande om att konsumenterna, inte minst på landsbygden,

mer och mer börjat använda effektkrävande förbrukningsföremål, ställer man sig tvekan till om denna upprustning kan ske i sådan takt, att man kan motverka de på grund av det ökade effektbehovet uppstående riskerna för spänningsvariationer i distributionsnäten. Jag skall emellertid, herr talman, inte vidhålla mitt yrkande på denna punkt. Vi får hoppas att lagen kommer att tillämpas med förnuft, så att vi inte råkar in i alltför orimliga förhållanden.

Jag har vidare i motionen framhållit det otillfredsställande i att man åtgärd tillämparna överlämnar viktiga tolkningsfrågor. Jag har sålunda påpekat att man till lagtillämparnas avgörande vill utlämna vad som skall menas med elektrisk anläggning. Det finns även andra exempel i denna lag på att man inte har klart definierat vad man i lagen avser med olika benämningar. Det gäller t. ex. förbrukningsanläggning. I propositionen sägs, att detta i regel är en anläggning som ligger efter mätare. Nu förhåller det sig så, att det i regel snarare är tvärt om: Kraftdistributörens skyldighet att underhålla och svara för sin del av anläggningen slutar ofta vid byggnadens yttervägg, och det är fastighetsägaren som bekostar och underhåller, och därmed också har beslutanderätten över ledning från ytterväggen fram till mätaren. Det är vidare så, att det i hyreshus är en väsentlig del av fastighetsägarens anläggning som ligger före mätaren. Inte heller här har man alltså fått fram en nöjaktig definition.

I motionen framhåller jag också, att 1902 års lag ingalunda har ändrats på sådant sätt, att den hållit jämna steg med den tekniska utvecklingen på detta område; det har ju hänt åtskilligt sedan denna lag skrevs. Utskottet har skrivit mycket välvilligt på denna punkt och understrukit angelägenheten av att en snar översyn av hela denna lag kommer till stånd och att man därvidlag tar hänsyn till den tekniska utveckling som har ägt rum. Jag skulle emellertid ha funnit det mer tillfredsställande, om det resonemang, som tredje lagutskottet för, hade utmynnat i ett tillstyrkande av min

Ang. ändrade bestämmelser om elektriska anläggningar

motions andra del, där jag yrkar att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skall begära en skyndsam översyn och förslag till ny lag på detta område. Det har inte utskottet gjort. Man får hoppas, att Kungl. Maj:t ändå läser vad tredje lagutskottet sagt och att en sådan snar översyn och omarbetning av lagen sker.

Jag tar mig ändå friheten, herr talman, att till den verkan det hava kan, yrka bifall till andra delen av yrkandet i den av mig väckta motionen. Jag ber därför att få yrka, att kammaren i anledning av den föreliggande propositionen måtte besluta, att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om förslag snarast möjligt till en fullständig omarbetning av lagen av den 27 juni 1902 (nr 71), varvid hänsyn bör tagas till den tekniska utvecklingen och till vad i motion I: B 42 anförts beträffande definitionen av elektrisk anläggning. Detta yrkande överensstämmer helt med mitt andra yrkande i motionen.

Herr OSVALD (fp):

Herr talman! Eftersom herr Hesselbom inte framställde något yrkande i fråga om den första punkten i den av honom väckta motionen, vill jag endast helt kort framhålla, att vi i utskottet hade en mycket ingående överläggning, just om den fråga det här gäller, nämligen den, att man inom landsbygdens distributionsföreningar skulle kunna få överskrida den fastställda gränsen på 250 volt. Vi kom emellertid till den mycket bestämda uppfattningen, att ett bifall på den punkten skulle motverka strävandena att upprusta landsbygdens distributionsnät, så att det verkligen kom att motsvara de krav, som man nu rimligen kan ställa och som skulle möjliggöra för konsumenterna att använda även apparater, vilka kräver ganska hög effekt.

Vad beträffar det andra yrkandet i motionen har vi i utskottets utlåtande mycket bestämt framhållit, att en allmän översyn av den nu ifrågavarande lagen är av behovet påkallad. Den uppfattningen har, såvitt vi kunnat förstå, även departementschefen gett uttryck åt.

Utskottet har därför inte ansett det vara nödvändigt att i en särskild skrivelse begära en sådan översyn, eftersom allt talar för att den ändå kommer att bli verkställd.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr statsrådet SKOGLUND:

Herr talman! Med anledning av att herr Hesselbom framställde ett direkt yrkande om att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t skulle begära en utredning vill jag fästa kammarens uppmärksamhet på det uttalande som gjorts i propositionen, där jag förklarat att jag även i fortsättningen kommer att ägna frågan särskild uppmärksamhet. Frågan är emellertid av den natur och omfattning, att en allmän översyn skulle kräva lång tid. Jag ville därför inte dröja med att framlägga det delförslag, som riksdagen nu har fått, till dess denna översyn var verkställd, utan bröt ut den mest aktuella delen. Det är detta förslag som tredje lagutskottet nu haft att behandla och för sin del har tillstyrkt.

Jag tror följaktligen att det för frågan i dess helhet är alldeles överflödigt att riksdagen i en skrivelse ger sin mening till känna, eftersom jag är alldeles överens med motionären om att en översyn måste ske och jag av den anledningen också kommer att följa frågan med all den uppmärksamhet som den är förtjänt av.

Herr HESSELBOM (s):

Herr talman! I anledning av kommunikationsministerns nu uttalade bestämda löfte om att en snar översyn av lagen om elektriska anläggningar kommer att ske i departementet och då man alltså kan räkna med att riksdagen så fort som möjligt blir i tillfälle att behandla ett förslag till ny lag på detta område, ber jag att få återtaga mitt förut framställda yrkande.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, bifölls vad utskottet i förevarande utlåtande hemställt.

Ang. anslag till lantbruksnämndernas planeringsverksamhet m. m.

Föredros ånyo jordbruksutskottets utlåtanden:

nr B 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående dispositionen av vissa kronolägenheter, m. m.; och

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa kronoegendomar m. m. jämte i ämnet väckt motion.

Vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt bifölls.

Ang. anslag till lantbruksnämndernas planeringsverksamhet m. m.

Föredros ånyo jordbruksutskottets utlåtande nr B 6, i anledning av väckta motioner rörande ändrad anslagsanvisning för budgetåret 1958/59 till avlöningar, omkostnader och kostnader för särskilda planeringsåtgärder vid lantbruksnämnderna samt till bidrag till jordbrukets rationalisering.

I två inom riksdagen väckta likalydande motioner, nämligen I: B 96, av herr *Ewerlöf m. fl.*, och II: B 128, av herr *Hjalmarson m. fl.*, hade i anslutning till Kungl. Maj:ts förnyade proposition angående statsverkets tillstånd och behov hemställts dels att riksdagen för budgetåret 1958/59 måtte anvisa till avlöningar och omkostnader vid lantbruksnämnderna förslagsanslag av 11 824 400 respektive 2 659 500 kronor samt till bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor, dels att riksdagen icke måtte anvisa något anslag till kostnader för särskilda planeringsåtgärder vid lantbruksnämnderna.

Årets förra riksdag hade beslutat att för budgetåret 1958/59 anvisa till Lantbruksnämnderna: Avlöningar ett förslagsanslag av 12 624 400 kronor, till Lantbruksnämnderna: Omkostnader ett förslagsanslag av 2 959 500 kronor, till Lantbruksnämnderna: Kostnader för särskilda planeringsåtgärder ett förslagsanslag av 60 000 kronor och till Bidrag till jordbrukets rationalisering ett reservationsanslag av 13 000 000 kronor.

Utskottet hade i det nu föreliggande utlåtandet på återopade grunder hemställt, att de i motionerna I: B 96 och II: B 128 framförda yrkandena om ändring i de av årets förra riksdag fattade besluten rörande anslagsanvisning till Lantbruksnämnderna: Avlöningar, Lantbruksnämnderna: Omkostnader och Lantbruksnämnderna: Kostnader för särskilda planeringsåtgärder ävensom till Bidrag till jordbrukets rationalisering icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservation hade avgivits av herrar *Eskilsson, Hæggbloom* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava den lydelse, som i reservationen angivits, samt att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte, med ändring av de av årets förra riksdag fattade besluten rörande anslag för budgetåret 1958/59 till avlöningar, omkostnader och kostnader för särskilda planeringsåtgärder vid lantbruksnämnderna samt till bidrag till jordbrukets rationalisering ävensom med bifall till motionerna I: B 96 och II: B 128,

a) fastställa i reservationen införd avlöningsstat för lantbruksnämnderna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1958/59;

b) till Lantbruksnämnderna: Avlöningar å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 11 824 400 kronor;

c) till Lantbruksnämnderna: Omkostnader å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 2 659 500 kronor;

d) till Bidrag till jordbrukets rationalisering å riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 9 000 000 kronor;

e) besluta att icke anvisa något anslag till Lantbruksnämnderna: Kostnader för särskilda planeringsåtgärder.

Herr **ESKILSSON** (h):

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande förgade reservationen.

Ang. anslag till lantbruksnämndernas planeringsverksamhet m. m.

Herr ANDERBERG (s):

Herr talman! Jag skall be att få yrka bifall till jordbruksutskottets utlåtande.

Efter det överläggningen förklarats härmed slutad gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i det nu föredragna utlåtandet hemställt samt vidare på antagande av det förslag, som innefattades i den vid utlåtandet avgivna reservationen; och förklarades den förra propositionen, vilken förnyades, vara med övervägande ja besvarad.

Vid förnyad föredragning av jordbruksutskottets utlåtande nr B 7, i anledning av väckt motion angående anslag till täckdikning å Sunne försöksgård, bifölls vad utskottet i detta utlåtandet hemställt.

Justerades protokollsutdrag för denna dag.

Herr talmannen erinrade om att arbetsplenium komme att hållas på fredag och att då även finge påräknas kvällsammanträde.

På framställning av herr talmannen beslöt kammaren nu, kl. 13.41, att ajournera sina förhandlingar till kl. 14.00, då ett antal utskottsbetänkanden väntades inkomma till bordläggning.

Då förhandlingarna kl. 14.00 återupptogs, anmäldes och bordlades

statsutskottets utlåtanden:

nr B 2, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställning rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under andra huvudtiteln, avseende anslagen inom justitiedepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckt motion;

nr B 5, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under femte huvudtiteln, avseende anslagen inom socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 6, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under sjätte huvudtiteln, avseende anslagen inom kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 8, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar rörande egentliga statsutgifter för budgetåret 1958/59 under åttonde huvudtiteln, avseende anslagen inom ecklesiastikdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 9, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorde framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser kommunikationsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 22, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1958/59, i vad avser socialdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 48, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar om anslag för budgetåret 1958/59 till universiteten, den medicinska undervisningen m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 49, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B under åttonde huvudtiteln gjorda framställningar angående försöksverksamheten med nioårig enhetsskola och särskilda försökskolan i Linköping;

nr B 50, i anledning av väckta motioner om anslag för budgetåret 1958/59 till Göteborgs musikkonservatorium;

nr B 51, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B gjorda fram-

ställning om anslag för budgetåret 1958/59 till stipendier vid handelshögskolorna; samt

nr B 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående pensionsreglering för statsanställda m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

bevillningsutskottets betänkanden:

nr B 6, i anledning av väckta motioner angående ändring av lagen med särskilda bestämmelser om kommuns, landstingskommuns och annan samfällighets utdebitering av skatt för åren 1958—1965;

nr B 7, i anledning av väckta motioner om viss inriktning av pågående översyn rörande förvärvsavdraget för gift kvinna i beskattningen;

nr B 8, i anledning av väckta motioner angående avskaffande av varuskatten å glass; samt

nr B 9, i anledning av väckta motioner om sänkning av bolagsskatten;

bankoutskottets utlåtande nr B 6, i anledning av framställning från fullmäktige i riksbanken om pension till Nanny Emilia Kristina Ingvall, född Rundgren;

första lagutskottets utlåtanden:

nr B 7, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om ändrad lydelse av 4 § 3 mom. samt 5, 8 och 11 §§ förordningen den 16 maj 1884 (nr 25) angående patent, dels i ämnet väckt motion;

nr B 8, i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag med särskilda bestämmelser om tillsättning av prästerliga tjänster vid nyindelning av riket i pastorat, dels en i ämnet väckt motion;

nr B 11, i anledning av väckt motion angående ändrade bestämmelser om rätt för målsägande att närvara vid åklagarens sakframställning; samt

nr B 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag angående ändrad lydelse av 2 § 5:o och 16:o) lagen den 26 maj 1909 (nr 38 s. 3) om Kungl. Maj:ts regeringsrätt;

tredje lagutskottets utlåtande nr B 3, i anledning av väckta motioner om avveckling av byggnadsregleringen, m. m.; ävensom

jordbruksutskottets utlåtanden:

nr B 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa åtgärder på grund av situationen på smörmarknaden, m. m. jämte i ämnet väckta motioner;

nr B 9, i anledning av väckta motioner angående viss ändring av betalningsvillkoren vid försäljning av kronoegendomar;

nr B 10, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen B år 1958 under nionde huvudtiteln gjorda hemställan angående anslag för budgetåret 1958/59 till stipendier vid lantbrukshögskolan, veterinärhögskolan och skogshögskolan, m. m.; samt

nr B 11, i anledning av väckta motioner angående höjning av införselavgiften för torsksfiléer.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 14.04.

In fidem
K.-G. Lindelöw